

Slovenski Pravnik

Glasilo društva „Pravnika“ v Ljubljani

VSEBINA:

1. Dr. Josip Agneletto: Prva knjiga novega italijanskega državljanskega zakonika	215
2. Dr. Josip Globevnik ml.: Odpovedna pravica in §§ 1117 in 1118 odz.	228
3. Miloš Lečnik: Vršilci dolžnosti državnega tožilca	234
4. Dr. Rudolf Sajovic: Naše najvišje sodišče	239
5. Dr. Božo Škerlj: Določitev spolne zrelosti dekleta v biologiji in kazenskem zakonu	242
6. Književna poročila	248
7. Razne vesti	260

Prilogi: Odločbe kasacijskega sodišča v civilnih stvareh III, št. 604 do 619 (p. 13, str. 193—208).

Odločbe kasacijskega sodišča v kazenskih stvareh II, št. 353 do 368 (p. 22, str. 337—352).

V LJUBLJANI 1939

UREDNIK: DR. RUDOLF SAJOVIC

Tiskali J. Blasnika nasl., Univerzitetna tiskarna in litografija d. d. v Ljubljani. — Odgovoren L. Mikuš.

Rokopisi naj se pošiljajo:

Uredništvo „Slovenskega Pravnika“ v Ljubljani, Bleiweisova cesta 16/I
Izhaja mesečno. — Naročnina 60 Din na leto.

Članarina (naročnina) naj se nakazuje na čekovni račun Poštne hranilnice, podružnice v Ljubljani št. 11.870 (Društvo „Pravnik“ v Ljubljani).

Naročnina za „Slovenski Pravnik“ znaša 60 dinarjev. Gg. naročnike prosimo, da zaostalo naročnino čimprej poravnajo; tudi uprava mora poravnati svoj dolg tiskarni. Poslužijo naj se v to priloženih položnic; kdor pošilja naročnino s pošt. ali čekov. nakaznico, naj jo naslovi na „Društvo »Pravnik« v Ljubljani“ (ne osebno na blagajnika), ker se pripisuje vsa naročnina čekovnemu računu pri poštni hranilnici. Tudi reklamacije naj se naslavljaajo tjakaj; upoštevajo se samo prvih 14 dni potem, ko je list izšel. Prav tam se dobe:

Slovenski Pravnik l. 1909 do 1922 à 36 Din, posamezne številke à 3 Din.

Slovenski Pravnik l. 1923. dalje à 70 Din, posamezni snopiči (dvojne številke) po 12 Din, št. 11 do 12 l. 1935 po 25 Din.

Odločbe kasacijskega sodišča v civilnih stvareh, II. knjiga po 70 Din, posamezne pole, kolikor so v zalogi, po 3 Din.

Mnenja o Predhodnem načrtu državlanskega zakonika za Kraljevino Jugoslavijo. Cena 70 Din. Posamezne pole po 3 Din.

Spomenica na drugi Kongres pravnika po 25 Din.

Spomenica Kongresa pravnikov 1939 po 45 Din.

Dr. M. Dolenc: Simbolična pravna dejanja in izražanja med Slovenci — po 12 Din.

Dr. E. Pajnič: Sreska kot kazenska sodišča po novem zakoniku o sodnem kazenskem postopanju — po 15 Din.

Dr. Fr. Skabernè: Slovenski advokati in javni notarji v književnosti, znanosti in politiki — po 12 Din.

Uporedna slavenska pravnička terminologija — po 30 Din.

Slovenski Pravnik

Leto LIII.

Ljubljana, oktobra 1939.

Štev. 9.—10.

Prva knjiga novega italijanskega državlanskega zakonika.

Dr. Josip Agneletto.

S kr. odlokom 12. decembra 1938 je kralj in cesar Viktor Emanuel odobril na predlog ministra-čuvarja državnih pečatov Solmija prvo knjigo novega italijanskega državlanskega zakonika, ki je stopil v moč 1. julija 1939 namesto prve knjige sedanjega zakonika iz leta 1865.

Minister Solmi je zaključil svoje poročilo na kralja z besedami: „Nov zakon, na katerega Vas prosim, da stavite svoj visoki podpis, predstavlja drugi temeljni kamen zakonodajnega dela, ki ga vrši fašistična vlada dosledno, skrbno in vztrajno, zato da bo mogla Italija z večjo sigurnostjo hoditi po poteh imperija, ki so ji načrtane od njenega slavnega poslanstva.“

Za razumevanje vodilnih misli, na katere se opira nova fašistična zakonodaja, ne bi bilo odveč, poznati ideologijo fašistične države, kakor jo je zamislil, kakor jo pojmuje in kakor jo hoče sam Benito Mussolini; kot predgovor k statutu narodne fašistične stranke, ki je bil odobren s kr. dekretom 28. aprila 1939 št. 513, je napisal Mussolini v osnovnih potezah politično in socialno doktrino fašizma in je dejal o fašistični državi: — Glavni temelj fašistične doktrine je zamisel o državi, o njenem bistvu, njenih nalogah in njenem končnem namenu. Za fašizem je država absolut, nasproti kateremu so poedinci in skupina relativ. Poedince in skupine je „možno zamišljati“ le, kolikor spadajo v okvir države. Liberalna država ne vravnava materialnega in duhovnega razigravanja in razvoja skupin, ampak se omejuje na registracijo rezultatov; fašistična država pa ima svojo posebno zavest, svojo posebno voljo; zato se imenuje „etična“ država. Fašizmu ni država nočni čuvaj, ki se briga samo za osebno varnost državljanov; ravno tako ni organizacija v zgolj materialne svrhe, ki naj bi zajamčila

¹ Novi kazenski zakon in novi zakon o kazenskem postopanju sta stopila v moč 1. julija 1931.

neko blagostanje in neko relativno miroljubno sožitje, za kar bi bil nazadnje dovolj tudi kak upravni svet; ona ni niti tvorba gole politike, ki bi bila brez stikov z materialno in kompleksno življenjsko stvarnostjo poedincev in narodov. Država, kakor jo fašizem pojmuje in uresničuje, je duhovna in moralna tvorba, ker konkretizira in uresničuje politično, pravno in gospodarsko organizacijo nacije. In taka organizacija je v svojem postanku in razvoju izraz duha. Država jamči za notranjo in zunanjo varnost, ali ona je tudi čuvar in prenašalec narodovega duha iz roda v rod, kakor je bil v vekovih izoblikovan po jeziku, po šegah in navadah in po svoji veri. Država ni le sedanjost, ampak je tudi preteklost in zlasti bodočnost. Država, katera živi preko kratkih mej individualnega življenja, predstavlja immanentno (prirojeno) zavest nacije. Liki, v katerih se države odražajo, se spreminjajo, neobhodna potreba po državi pa ostane. Država vzgaja državljane k naravnim krepostim, jim vceplja zavest njih poslanstva, jih vzpodbuja k skupnosti; spravlja v skladnost s pravico njih koristi, ki posreduje miselne pridobitve na polju znanosti, umetnosti, prava in človeške solidarnosti; dviga človeka od elementarnega življenja divjih plemen k najvišjemu izrazu človeške moči, ki se odraža v imperiju; ona izroča vekovom imena mož, ki so padli za njeno nedotakljivost ali zato, ker so se odzvali njenim zakonom; ona stavlja bodočim rodovom, ki bodo prišli, za vzgled vojvode, ki so razširili njeno ozemlje, in genije, ki so ga razsvetlili s svojo slavo. Fašistična država je volja moči in oblasti (imperija). Rimljanska tradicija je tu istovetna z zamislijo moči. V fašistični doktrini ni imperij samo teritorialni ali vojaški ali merkantilni pojem, ampak tudi duhovni in moralni pojem. Mogoče je namreč zamišljati si imperij, to je nacijo, ki naravnost ali posredno vodi druge narode, ne da bi si bila priborila niti kvadratnega kilometra zemlje. Za fašizem je stremljenje po imperiju, to je po ekspanzivnosti nacije, izžarevanje vitalnosti; njegov kontrast, to je politika odrekanja, je znak propadanja: narodi, ki se prebujaajo in vstajajo, so imperialistični, narodi, ki izumirajo, so odpuvedniki. Ko klone državna misel in ko prevladajo razkrajajoča in sredobežna stremjenja poedincev ali skupin, tedaj se bližajo tudi državne tvorbe narodov k zatonu.

Tako je zamišljena fašistična država.

In ker bi morali biti zakoni verno zrcalo države, zlasti ko urejajo na civilnem polju sožitje državljanov in posegajo v najglobokejše skrivnosti človekovega dejanja in ne-

hanja, od rojstva tja do smrti, oglejmo si določbe o osebah in rodbinskem pravu v fašistični zakonodaji.

Namen teh vrst je. seznaniti jugoslovanske pravnike z novimi pravnimi določbami, ki so bile sankcionirane z novim zakonom, ne le ker gre za civilni zakonik korporativno ustrojene države, ampak tudi za zakon, ki je plod nove dobe in nove ideologije, ki stoji v diametralnem nasprotju z nekaterimi osnovnimi idejami Napoleonovega kodeksa, na katerega se je naslanjal drž. zakonik iz leta 1865. Dočim je bila zamišljena Napoleonova zakonodaja na individualističnih principih gospodarsko neomejene prostosti poedincev v skladu s pridobitvami francoske revolucije, kolikor ni recipirala rezultatov rimskega in občega prava, podreja v fašistični zakonodaji stremljenje po socialni solidarnosti interese poedincev prevladujočemu interesu skupine, to je nacionalne države. Ta osredotočuje in potencira politično, juridično in gospodarsko organizacijo cele nacije.

Zato ne varuje nova zakonodaja predvsem individua, ampak vedno in povsod višje in trajne interese narodne skupnosti, ki gredo preko kratkega življenja poedinca. Tako tudi prva knjiga novega državlanskega zakona o osebah in rodbinskem pravu.

I.

Splošne določbe o uporabi zakonov.

Novi zakon obsega v prvih 21 členih splošne določbe o uporabi zakonov. Njim sledi prva knjiga drž. zakonika: O o s e b a h. Pri vsej prikrojitvi tega zakona novemu duhu in novemu pojmovanju pravic in dolžnosti, je zakonodavec splošno ohranil tehnično strukturo in tudi besedilo starega civilnega zakonika, ki se je delil v tri knjige: O osebah, o stvareh, o lastnini in njenih spremembah in o pridobitvi in prenosu lastnine in drugih pravic na stvareh.

Splošne določbe in one o uporabi zakonov so ostale bistveno nespremenjene. So to določbe o iretroaktivnosti zakonov (čl. 2), o neraztegljivosti kazenskih in izjemnih zakonov na primer in čas, ki niso v njih izrečno določeni (čl. 4), o preklicu zakonov le s poznejšimi zakoni (čl. 5).

Na novo je formulirana določba o inozemcih (čl. 6), ki določa: „Inozemec uživa iste civilne pravice kot državljan pri dani reciprociteti, ako specialni zakoni drugače ne določajo. Ta določba velja tudi za inozemske juristične osebe.“

Enakopravnost tedaj ni absolutna, kakor se je domnevalo na podlagi čl. 3 starega civ. zakonika iz 1865.

Ostala je nespremenjena določba čl. 6, sedaj čl. 7: „Stan in pravna sposobnost oseb ter njih družinski odnošaji se ravna po zakonih države, kateri pripadajo.“ Drugi odstavek čl. 7 vsebuje deloma modificirano določbo starega čl. 8, ki se glasi: „Vendar se inozemec, ki napravi v kraljevini pravni čin, za katerega bi bil nesposoben po svojem državnem zakonu, smatra sposobnega, ako bi bil kot državljan po ital. zakonu za to sposoben, izvzemši družinske, zapuščinske in darilne zadeve ter razpolaganje z nepremičninami v inozemstvu.“ V teh zadevah je inozemec v kraljevini dolžan spoštovati zakone svoje države.

Osebni odnošaji med soprogo različnih državljanstev (čl. 8) se ravna po zakonih one države, ki jima je bila skupna po poroki; drugače pa po soprogovem državnem zakonu ob času poroke. Tale zakon je merodajen tudi za imovinske odnošaje med poročenci (čl. 9). Nasledstva pri premičninah ali nepremičninah se ravna po zakonih države, kateri je zapustnik pripadal (čl. 13); ravno tako tudi daritve (čl. 14).

Za pogodbene obveznosti (čl. 15) so merodajni zakoni pogodnikov, ako so jim skupni; drugače pa krajevni zakon, kjer je bila pogodba sklenjena, ako niso stranke drugače določile.

Oblika pravnih poslov med živimi in oblika poslednje volje se ravna po krajevnem zakonu, kjer je bil čin izvršen (čl. 16); ali po zakonu, ki je merodajen za vsebino čina, kakor tudi po zapustnikovem zakonu ali po zakonu strank, ako je obema skupen. Za objavno obliko pravnih poslov so merodajni krajevni zakoni, kjer se nahajajo stvari, na katere se posli nanašajo.

Kazenski in policijski zakoni ter zakoni javne varnosti so obvezni za vsakogar, ki se nahaja na državnem ozemlju (čl. 18).

Zakonodavec je hotel izključiti zverženje zakonov in onemogočiti njih tako zvani „circulus inextricabilis“ s tem, da je v čl. 20 določil, da se imajo uporabljati določbe le inozemskega zakona, kadar se italijanski zakon nanj sklicuje, ne da bi se upoštevalo njegovo sklicovanje na kak drugi zakon; niti ne tedaj, ako bi se nanj skliceval sam italijanski zakon.

Nespremenjen je ostal končno (čl. 21) stari princip čl. 12, da ne morejo nikakor imeti veljave v kraljevini zakoni, določbe ali ukrepi inozemske države, ali privatne določbe ali pogodbe, ki so v nasprotju z javnim redom in z dobrimi šegami.

Gre tu za smisel, ki se odteguje precizni zakonodajni definiciji, ker se pojmi časovno spreminjajo. Bodi n. pr. omenjeno, da spadajo pod pojem javnega reda (ordine pubblico) tudi novi rasistični zakoni v obrambo italijanske rase.

II.

Fizične osebe.

Prva knjiga novega zakona je rezultat dolgega in naporenega dela, začetega s preliminarnim načrtom, izdelanim od kraljeve komisije za reformo zakonov in predloženim ministru-čuvarju pečatov septembra 1930. Ta načrt je bil razposlan v oceno vrhovnemu sodišču, državnemu svetu, prizivnim dvorom, univerzam in odvetniškim sindikatom. Na podlagi opazk in opomb je izdal odbor pravnikov pod ministrovim predsedstvom končni osnutek, ki je bil predložen julija 1936 parlamentarni komisiji. Ta je delo pregledala ter ga popolnila; nazadnje je izšel končni načrt, ki mu je ministristvo, preden je postal zakon, dalo sedanjo obliko.

Zakon se odlikuje v primeri s prejšnjo zakonodajo po svoji jedrnatosti in točnosti v izražanju, za kar gre zasluga posebno ministru Solmiju, ki ni le opravil zadnje redakcije besedila, ampak često posegel v bistvo poedinih od parlamentarne komisije sprejetih določb.

Prva knjiga civ. zakona se deli v 14 poglavij (nadpisov) in obsega 449 členov. Pričenja se s poglavjem o fizičnih osebah, ki vsebuje mnogo določb, katerih dosedanji zakon ni poznal. Zakonodavec je pri tem sledil principom moderne zakonodaje, ki so jih akceptirale tudi druge države (Nemčija, Švica, Brazilija, Mehika, Kitajska in Poljska).

Pravna sposobnost osebe je podana z rojstvom (čl. 1) in pravice, ki jih zakon priznava spočetemu bitju, zavise od njegovega rojstva.

Kraljeva komisija je črtala postulat, da mora biti novorojenec tudi za življenje sposoben, kakor je to zahteval stari zakon; ministristvo je pa bilo v končnem osnutku ta postulat vzpostavilo, češ da je treba, da novo bitje pokaže, pa bilo tudi v najmanjši meri, sposobnost za življenje, ako hoče postati pravni subjekt. Temu nasproti se je parlamentarna komisija postavila na stališče, da je človek subjekt zakonov že od trenutka svojega rojstva; kar se pa dedne sposobnosti tiče, je pridržala dednemu pravu, da odloči, ali se naj ohrani pogoj sposobnosti za življenje, ki je vsebovan v čl. 724 sedanjega zakona, kateri se glasi: „Ne morejo postati dediči: novorojenci, ki niso življenja zmožni.“

Končni odstavek čl. 1 upošteva rasistično usmerjenje socialne politike; ali ker gre za specialne revolucijske ukrepe, jih ni sprejel v civilni zakon, ampak je določil: „Omejitve pravne sposobnosti oseb, ki pripadajo raznim rasam, so vsebovane v posebnih zakonih.“

Člen 5. prepoveduje osebi razpolagati z lastnim telesom, kadar bi to imelo za posledico stalno zmanjšanje fizične neokrnjenosti ali kadar bi bilo v nasprotju z zakonom, z javnim redom ali dobrimi šegami. Določba je bila v principu sprejeta že v kazenski zakon od 1931 (čl. 50) in velja le za živo telo, tako da je po smrti razpolaganje svobodno v okviru poslednje volje. Zakonodavec je smatral neokrnjenost kot bistven pogoj za izpolnjevanje človeških dolžnosti do družbe in družine in je s tem vtisnil tej normi moralen in socialen pomen. Zato je n. pr. dovoljeno razpolagati s svojim telesom, ne da bi se za vedno ošibelo, v splošne koristne in dovoljene svrhe: transfuzija krvi, prenos kože, cirkuške pogodbe in neštene druge delovne pogodbe; prepovedano pa je n. pr. odstopiti oko ali drug organ, pa bilo to tudi v najplemenitejši nameri (med očetom in otrokom), ako se s tem telesna sposobnost za vedno oslabi.

Posebno varstvo je bilo priznано (čl. 6 in 7) i m e n u, ki obsega priimek in ime v ožjem pomenu. Vsakdo ima pravico do imena in dolžnost, da ga ohrani nedotaknjeno, brez sprememb in dodatkov, izvzemši, da zakon to dovoljuje.

Že rimsko vrhovno sodišče je postavilo maksimo, da služi ime kot znamenje, ki v javnem in zasebnem življenju obeležuje in diferencira osebo; da tvori osebno lastnost, ki se ne da istovetiti s stvarjo in ki ne more postati kakor ta predmet trgovanja.

Ime pa vendar ni le sredstvo, po katerem se oseba razlikuje od osebe, ni le matična številka; ni naprava državne policije, niti etiketa osebe, ampak moralni in materialni izraz osebnosti v vseh njenih družinskih in socialnih odnosih.

Zato vsakdo lahko zabrani uporabo svojega imena drugim osebam in tudi uporabo tujega imena, kadar ima interes na tem (čl. 8). Ravno tako je zabranjena uporaba tujega psevdonima, kadar je ta pridobil pomen in važnost imena (čl. 9).

V kodifikacijo osebnih pravic spada brezdvomno tudi varstvo slike, ne da bi se s tem kršile norme avtorskega zakona, kateri sicer že sam zabranjuje (čl. 11 kr. dekreta zak. od 7. novembra 1925 št. 1950) objavljanje ali trgovanje

s sliko brez dovoljenja dotične osebe; zato je tudi v novem zakonu tako trgovanje (čl. 10) prepovedano.

Prepovedano je tudi izobešanje ali objavljanje slike, kadar zakon tega ne dovoljuje ali kadar je v kvar osebni časti in ugledu; kdor je prizadet, lahko zahteva ne le za sebe ampak tudi za svoje roditelje, soproga in nedoletne otroke, da sodišče prepove zlorabo in obsodi krivca na plačilo odškodnine.

III.

Juristične osebe.

V zakonu iz leta 1865 ni ničesar o jurističnih osebah; tuje mu je pravilo, vsebovano v § 26 avstr. drž. zakona, in izven fizičnih oseb so mogle biti nositeljice pravic in dolžnosti le trgovske družbe in gospodarske zadruge, osnovane na podlagi trgovinskega zakona. Zato je poglavje o jurističnih osebah (čl. 11—40) v civilnem zakonu novo, četudi je prešlo v to organično celoto dosti določb iz posebnih zakonov o tako zvanih moralnih osebah t. j. pravnih bitjih nositeljih pravic in dolžnosti, ki niso osnovana na principih trgovskih družb ali gospodarskih zadrug, in je s tem storjen konec negotovosti, ki je vladala doslej na tem polju v ital. pravu.

Juristične osebe se dele (čl. 11 in 12) v javne in privatne.

Javne so: dežele in občine ter javni, za juristične osebe priznani zavodi in bitja; ravna se po normah javnega prava. Države ni med njimi, kajti ona predstavlja politično, juristično in gospodarsko organizacijo cele nacije in tvori izvor vsega prava. Ona je juristična oseba „par excellence“, — se glasi v poročilu ministra Solmija na kralja — „ki postavlja sama sebi pogoje za svoje udejstvovanje in za udejstvovanje javne in privatne tvornosti.“ Določba civ. zakonika, ki bi postavila državo v isto vrsto kot javne juristične osebe, pa bilo tudi v omejenem obsegu, ne bi bilo le pičlega praktičnega pomena, ampak v kvar njenemu absolutno prevladajočemu položaju na celem pravnem polju.

Med privatne juristične osebe spadajo: društva, ustanove in zavodi privatne narave, ki niso osnovani na trgovskih načelih in katerim je bila priznana juristična osebnost s kraljevim dekretom, ter trgovske družbe in zadruge.

Kraljeva komisija je menila, da je za tako priznanje kraljev dekret preveč slovesen akt, ali ministrstvo je hotelo s tem pridržati vprav centralnemu oblastvu reguliranje

postanka novih organizmov; to pa lahko pooblašča prefektura, da smejo priznavati juristično osebnost.

Udruženja in ustanove, tudi če jim je bila priznana juristična osebnost, ne morejo pridobivati nepremičnine niti sprejemati daritve brez vladnega dovoljenja.

Upravitelji jurističnih oseb (društev in ustanov) odgovarjajo solidarno za škodo, ki je nastala zaradi njih krivde.

Sodno oblastvo lahko razveljavi sklepe občnih zborov, ki so navzkriž z zakoni, z ustanovno listino ali s pravili, na tožbo katerega koli člana ali državnega pravnika. Protizakonite sklepe suspendira predsednik tribunala; če so v nasprotju z javnim redom ali z dobrimi šegami, jih lahko suspendira tudi upravno oblastvo.

Le občni zbor more izključiti člana iz težkih razlogov, proti izključitvi je dovoljen rekurz v roku 6 mesecev na sodišče.

Ko je dosežen namen, ki je bil ustanovi postavljen, ali ko postane nedosegljiv, brezkoristen ali imovina nezadostna, sme upravno oblastvo ustanovo spremeniti, namesto da bi jo razpustila.

Po razpustu jurističnih oseb se odkáže imovina, ki je preostala od likvidacije, v smislu ustanovnega pisma ali v smislu statuta. Ako nič ne določata, nakaže upravno oblastvo imovino ustanov sorodnim ustanovam z enakimi svrhami; imovina društev pa se uporabi v smislu sklepa občnega zbora, ki je sklenil razdružitev; če takega sklepa ni, odloča upravno oblastvo.

Kraljeva komisija je hotela zabraniti občnemu zboru (čl. 33) razdelitev preostale imovine med društvenike, ali v končnem osnutku je bila ta neumestna prepoved črtana, upoštevajoč, da deluje dosti društev predvsem v korist svojih članov in da je vsa njih imovina nastala le iz članskih prispevkov.

Vsaka juristična oseba mora biti vpisana v „javni register jurističnih oseb“ (čl. 31), ki ga vodi za celo pokrajino pisarnica zbornega sodišča (tribunala) glavnega mesta; register obsega slične podatke kakor trgovski register. Le pravni čini in spremembe, ki so bili vpisani v register, so veljavni nasproti drugim osebam.

Poleg društev s priznano juristično osebnostjo so dopustna (čl. 34) društva, ki jim taka osebnost ni bila priznana. Ta se upravljajo v smislu pogodbe, sklenjene med člani; pred sodiščem jih zastopa na podlagi pogodbe imenovani predsednik. Niso pravni subjekt, nimajo juristične osebnosti, in se razlikujejo od jurističnih oseb bistveno še v tem,

da druge osebe lahko uveljavljajo svoje zahteve tudi nasproti osebam, ki taka društva zastopajo. Te osebe odgovarjajo namreč osebno in solidarno za društvene obveze.

Vsa imovina takega društva se steka v tako zvani skupni sklad (čl. 35), ki se razdeli med ude, ko društvo preneha.

Razni dobrodelni in pripravljalni odbori s časovno omejenim področjem so normirani v čl. 37. Organizatorji in osebe, ki prevzamejo upravo zbranih sredstev, odgovarjajo osebno in solidarno za poverjeni denar in njegovo uporabo v postavljeno si svrhu.

Taki odbori niso nikak pravni subjekt, nimajo niti omejene osebnosti, kakor je to predvideval prvotni osnutek zakona, pač pa lahko dobe priznanje juristične osebnosti, posebno kadar je njih delovanje večjega pomena in obsega.

Za prevzete obveze odgovarjajo odborniki osebno in solidarno; podpisovalci odgovarjajo le za obljubljene prispevke. Pred sodiščem zastopa tak odbor njegov predsednik.

Ako zbrana sredstva ne zadostujejo za dosego postavljene si svrhe, ako ta ni več aktualna ali ako denar preostane, odloča o njegovi uporabi upravno oblastvo, če ne bi pravila ničesar predvidevala.

IV.

Prebivališče.

Stari zakon je dosledno razlikoval prebivališče (domicil) osebe od kraja njenega bivanja (bivališče, rezidenca): ta razlika je tuja avstrijskemu pravu, kakor tudi drugim inozemskim zakonom; tudi v francoskem pravu se je izcimila ta razlika šele po pravoznanstvu. V smislu čl. 16 zakona iz leta 1865 je domicil oni kraj, kjer je oseba postavila glavni sedež svojih poslov in interesov; bivališče (residenza) pa kraj, kjer oseba navadno prebiva. Po dolgem razpravljanju je bil končni osnutek odstranil razliko; a z ozirom na pomisleke parlamentarne komisije je minister Solmi odločil, da ostane pri dosedanji ločitvi obeh pojmov, zlasti glede na njih rabo v nešteti posebnih zakonih in tudi, ker se vedno pogosteje dogaja, da je bivališče osebe različno od njenega poslovnega in interesnega sedeža. Čl. 45 uvodnega zakona z dne 24. aprila 1939 določa, da je prenos bivališča pravnovekljaven nasproti drugim osebam v dobri veri le, kadar je bil naznanjen občini in navedeno novo bivališče. S prenosom bivališča se smatra prenesen tudi domicil, ako ne izhaja kaj drugega iz občinske prijave.

V.

Odsotnost oseb.

Institut odsotnosti je bil podvržen temeljiti reviziji, bilo v gospodarskosocialnem pogledu z ozirom na odsotnikovo imetje, bilo v družinskodemoralnem pogledu glede na proglašenje njegove smrti in na njene posledice. Tu je bil rok skrajšan od 30 na 10 let.

Če se kdo ni povrnil na svoj dom ali bivališče ali ni nikakih vesti o njem, mu na predlog oseb, ki imajo interes na tem, sodišče imenuje kuratorja; in če ni bilo 2 leti vesti o njem, ga proglasi za odsotnega (čl. 45, 46). Po pravnomočnosti take sodbe se izroči začasna posest njegovega imetja na podlagi inventarja njegovim dedičem; ti imajo pravico uživati in upravljati imovino ter zastopati odsotnega pred sodiščem.

Njegovim roditeljem in otrokom, ki so bili postavljeni v posest, pripadejo vsi dohodki imovine; drugi upravičenci pa morajo ohraniti tretjino za odsotnega.

Če se odsotni povrne, mu morajočasni posestniki izročiti imovino in event. prihranjeno tretjino. Ako bi pa bila odsotnost samovoljna in neupravičena, izgubi odsotni pravico do prihrankov.

Po preteku 10 let od zadnje vesti se odsotni na predlog državnega pravdnika ali sorodnikov proglasi za mrtvega (čl. 55); ne more se pa proglasiti za mrtvega pred 30. letom starosti, to je pred potekom 9 let od njegove polnoletnosti. Krajši rok 3 let odnosno 2 let velja za proglasitev mrtvim le pri neizvestnih med vojnimi operacijami ali pri nezgodah.

Zakonski drug lahko sklene po pravnomočnosti razzsodbe, ki je bila proglasila odsotnega za mrtvega (čl. 65), novo poroko.

Ako se izkaže, da živi, kdor je bil za mrtvega proglašen, ali ako se sam pojavi (čl. 64), dobi nazaj svojo imovino in pravice v stanu, v katerem se nahajajo. Nova poroka zakonskega druga postane nična, ali civilnopravne posledice te nične poroke ostanejo v veljavi. Ni pa mogoče proglasiti za ničen novi zakon, ako bi bil odsotni, ki se je pojavil, umrl pred proglasitvijo ničnostne sodbe.

Vprašanje, katera poroka naj obvelja, stara ali nova, je bilo rešeno po dolgih debatah v korist prejšnje poroke glede na princip nerazdružljivosti, ki je podlaga vsemu italijanskemu poročnemu pravu. Tako tudi francoski zakon z dne 25. junija 1919 o v vojni neizvestnih vojakih in civilistih. Temu nasproti ima po nemškem zakonu z dne

15. avgusta 1919 smrtna proglasitev za posledico, da zakonski drug lahko sklene nov zakon, kateri ostane v veljavi, tudi ako se domnevni mrtvec pojavi, dokler nova poročenca, — in izključno ona dva imata to pravico — ne zahtevata razveljavitev novega zakona.

To stališče, četudi pravno teže vzdržljivo, ustreza bolj socialnim in družinskim postulatom modernega časa, ko je skoro izključeno, da bi razdor novostvorjene družine mogel ostati brez usodepolnih posledic za odnošaj med pogrešanim in novoporočenim drugom. Ali je socialnopravno upravičeno, razrušiti novo srečno družinsko življenje, zato da se po dolгих letih vzpostavi stara družinska vez dvomljive vrednosti med domnevnim mrtvecem, ki se je pojavil, in ostalim drugom, ne da bi se oziralo na voljo novih poročencev?

VI.

Ženitno pravo.

Kakor ni vseboval zakonik iz leta 1865. nikake definicije o p o r o k i (zakonu), tako se ji je izognil tudi novi zakon, vprav zaradi težkoč, ki so s točno definicijo spojene. Le indirektno, iz pravic in dolžnosti, izvira bistvo poročne zveze in v tem je novi zakon pridržal dobesedno (čl. 141) določbe starega zakona (čl. 150) o medsebojnih dolžnostih moža in žene: „Poroka (zakon) nalaga soprologoma vzajemno dolžnost do skupnega bivanja, do zvestobe in do sopodpiranja.“ Kakor v vseh drugih zakonodajah, je to institut javnopravnega izvora, na katerem sta država in družba v najvišji meri interesirani. Slovesna izjava poročencev, da se vzameta za moža odtosno za ženo (čl. 105 novega in čl. 94 starega zakona), mora biti brezpogojna in časovno neomejena. Zato je vsak tak pogoj (čl. 106) nedopusten; in ako bi bila poroka kljub temu sklenjena, se smatrajo pogoji kot da jih ne bi bilo. Kakor vsaka pogodba je tudi poroka veljavna le, ako je ona izraz resne volje strank. Kjer strankam ne gre za sklenitev poročne zveze in za prevzem bistvenih pravic in dolžnosti, ki so z njo spojene, ampak za doseg nekaterih stranskih efektov poroke, n. pr. pridobitev ali izguba državljanstva, je poroka kot produkt nesoglasja med podano izjavo in notranjo voljo strank absolutno nična: in to po vseh pravnih sistemih civiliziranih narodov (absolutna simulacija).

V pogledu poroke je stal že zakon iz leta 1865. kakor omenjeno, na stališču, da velja za vsako v kraljevini sklenjeno poroko, ne oziraje na veroizpoved, princip nerazdruž-

ljivosti; le osebna ločitev (od mize in postelje) je bila dovoljena. Moški pod 18. in ženske pod 15. letom niso mogli skleniti poroke. V sorodstvu je bila ona prepovedana med predniki in potomci in v stranski vrsti med brati in sestrami ter med strici in nečakinjami, odnosno tetami in nečaki. Poroko ni mogel skleniti, kdor je bil zaradi slaboumnosti preklican. Sin pred 25. letom in hči pred 21. sta potrebovala dovolitve očeta ali njegovega namestnika; proti očetovi zabrani je bila dovoljena pritožba na prizivni dvor. Kralj pa je smel iz tehtnih razlogov znižati starostno mejo pri moških na 14 in pri ženskah na 12 let. Veljaven je bil le zakon, sklenjen pred zato pristojnim uradnikom civilnega stanovskega urada.

Poroko, sklenjeno vkljub tem prepovedim, so lahko izpodbijali poročenci, njih starši, vsi oni, ki so imeli na tem kak interes, ter državni pravdnik. Zakon, ki je bil sklenjen pred nepristojnim uradnikom stanovskega urada, se je lahko izpodbijal v roku enega leta.

Poročenec, ki je sklenil poroko, ker je bil prisiljen ali zaradi zmote v osebi, je lahko izpodbijal njeno veljavnost v enem mesecu, odkar je ta razlog lahko uveljavljal.

Tudi zaradi trajne in očitne impotence zakonskega druga, ako je obstajala že pred poroko, je soprogo lahko zahteval, da se poročna zveza proglasi ničo.

Te določbe so bile deloma spremenjene zaradi konkordata s katoliško cerkvijo iz leta 1929. z zakonom 27. maja 1929 št. 847, in na to z zakonom z dne 24. junija 1929 št. 1159 o sklepanju poroke pred svečeniki drugih priznanih veroizpovedi. Spremembe ne pomenijo samo, da je absolutna obveznost poročnega obreda pred civilnim stanovskim uradom odpravljena in cerkvena poroka pravno priznana, ampak uvajajo za cerkveno poroko pred katoliškim svečnikom posebne norme kanonskega prava.

Evo besedilo čl. 54 konkordata z Rimsko cerkvijo: „Italijanska država je hotela vrniti instituciji poroke, ki je temelj družine, njen ugled, ustrezajoč katoliškim tradicijam svojega ljudstva, in priznava zakramentu zakona, kakor je normiran od kanonskega prava, civilnopravno moč. Take poroke se bodo oklicevale v župni cerkvi kakor tudi v občinski hiši. Takoj po obavljeni poroki razloži župnik poročencema civilnopravni učinek poroke in jima prečita odnosne člene civ. zakonika o pravicah in dolžnostih sprogov, sestavi poročni akt in v 5 dneh pošlje prepis civilnemu stanovskemu uradu v svrhu vpisa v register.

O ničnostnih razlogih in o razvezi sklenjene ali ne konsumirane poroke (zakona) sodijo cerkvena sodišča. Dokončne cerkvene razsodbe kontrolira vrhovni cerkveni tribunal, nakar se predlože državnemu prizivnemu dvoru, da proglasi njih izvršljivost za civilnopravno področje.

Za spore o osebni ločitvi (od mize in postelje) je pristojna državna sodna oblast.

Tedaj za tako zvane konkordatske poroke je merodajno kanonsko pravo.

Reforme novega zakona se tedaj nanašajo edinole na civilno poroko.

Novi zakon je v čl. 80 potrdil posebne predpise, uvedene s konkordatom, in določil, da so merodajni za poroko, sklenjeno pred katoliškim svečenikom, konkordat s Sveto Stolico in posebni zakoni, izdani o tej materiji, t. j. zakon z dne 27. maja 1929 št. 847.

Nasprotno, poroka, sklenjena pred svečeniki drugih veroizpovedi, se ravna (čl. 81) po določbah drž. zakonika, izvzemši obliko obreda, ki je normirana v zakonu z dne 24. junija 1929 št. 1159.

Posebej bodi še omenjeno, da je cerkvena poroka, sklenjena pred katoliškim svečenikom (čl. 5 zakona z dne 27. maja 1929 št. 847) ali pred svečenikom drugih priznanih veroizpovedi (čl. 7 zakona z dne 24. junija 1929), veljavna le, če je bila vpisana v register civilnega stanovskega urada.

Poleg cerkvene je postavil zakon civilno poroko pred civilnim stanovskim uradom, ki se ravna le po določbah drž. zakona. Tele se skušajo kolikor mogoče približati normam kanonskega prava, da ne bi državljani iste države občutili prevelike razlike med cerkveno in civilno poroko.

Tako je določena v novem zakonu starostna doba za vse moške na 16 in za ženske na 14 let; pod to itak nizko mero zakonodavec ni hotel iti, ker je smatral škodljivo za rasni razvoj ital. naroda ženitno starost kanonskega prava, ki velja za vesoljni svet in se mora ozirati na vse mogoče kraje in rase.

V ostalem je novi zakon veljaven za civilne in za cerkvene izven katoliške cerkve sklenjene poroke, pridržal vse zadržke starega zakona iz leta 1865.: tako tudi zadržek zaradi izvršenega ali poskušenega umora nad soprogom ženina ali neveste; zadržek 300 dnevnega žalovanja vdovice, kateri pa odpade s porodom in ne šteje, ako je bil zakon ločen zaradi popolne impotence. Večina teh zadržkov velja tudi za kraljevi dom.

Iz rasistične usmeritve izvira nov zadržek čl. 89. Ta določa, da veljajo za poroke pripadnikov različnih plemen (ras) posebni zakoni.

Kr. dekret — zakon z dne 17. novembra 1938 št. 1728 določa v tem pogledu, da je zabranjena poroka med ital. državljanom arijskega plemena z drugorasno osebo. Povod so dali Židje in Arabci, ali po besedilu zakona velja prepoved za vsako drugo pleme n. pr. tudi za mongolsko, tedaj tudi za Madžare, Turke i. dr. Iz političnih vidikov se zahteva za poroko med ital. državljanom in inozemsko osebo predhodna dovolitev notranjega ministrstva. Prestopek nima za posledico neveljavnosti poroke, je pa kazniv z zapornom do 3 mesecev in z globo do 10.000 lir.

Državnim uslužbencem, uslužbencem fašistične stranke in od nje kontroliranih organizacij, deželnim, občinskim, napoldržavnim (parastatalnim) in sindikatnim uslužbencem se omenjena ministrska dovolitev ne da; prestopek se kaznuje, kakor povedano zgoraj, ima pa za posledico še izgubo čina in službe. Inozemski Italijani se ne smatrajo za tujce-inozemce.

Civilno stanovski uradnik, ki objavi oklice ali sklene poroko vkljub rasnemu zadržku ali ne ugotovi, da ta zadržek ne obstoji, se kaznuje. Ako je bila ta poroka sklenjena pred svečenikom, se ne vpiše v stanovski register in krivci so podvrženi kazni. Vpiše se pa v stanovski register poroka, sklenjena brez ministrskega odobrenja med ital. državljanom in inozemcem, ali uradnik civilnega stanovskega urada, ki izvrši vpis, mora takoj naznaniti oblastvu prestopek.

Italijanski državljan je podvržen vsem tem določbam o zadržkih, tudi kadar sklepa poroko v inozemstvu.

Nova je določba čl. 99 o poroki v smrtni nevarnosti (in extremis), ki je veljavna brez oklicev ali le, če je sklenjena pred uradnikom stanovskega urada in ako poročenca prisežeta, da ne obstoje zadržki, ki bi se ne dali dispensirati. Ni tu treba namena za pozakonitev otrok, ker tudi kanonsko pravo priznava veljavnost takega zakona ne samo „ad problem legitimandum“, ampak tudi „ad consulendum conscientiae“.

Važna je določba čl. 100, ki med drugim določa, da se mora državni pravdnik vedno upreti poroki, ako mu je znan kak zadržek ali če mu je znana umobolnost poročenec, katerih zaradi mladosti ni bilo mogoče preklicati; pri polnoletnih slaboumnih, ki niso preklicani, je zakon brez drugega mogoč; mora se pa odgoditi, ako je bil pred ali med oklici vložen predlog za preklic.

Poroke, sklenjene v kljub zadržku starosti, že obstoječe poročne zveze, sorodstva in svaštva ter umora ali poskusa umora nad soprogom ženina ali neveste, niso a priori nične; se pa lahko izpodbijajo od sorodnikov, od drž. pravdnika in vseh, ki imajo na tem legitimen in obstoječ (aktualen) interes.

Dosti se je razpravljalo o razveljavljenju zakona zaradi impotence, ker se z izigravanjem tega razloga često skuša obiti zakon in princip nerazdružljivosti. Dočim je dosedanji zakon v čl. 107 videl le v očitni in vedno trajajoči impotenci izpred poroke razlog za uničenje zakona na zahtevo potentnega poročenca, dovoljuje novi zakon v čl. 121, da smeta zahtevati ničnost oba soproga, tedaj tudi oni, ki je impotent, kadar je impotenca, bodisi absolutna bodisi relativna, trajna in kadar poteka iz časa pred poroko. Omenjeni člen določa nadalje, da povzroča impotenca prokreacije (relativna) le tedaj ničnostni razlog, če izvira iz pomanjkanja organov, potrebnih za generiranje. V tem primeru relativne impotence sme le drugi poročenec zahtevati ničnost zakona, ako ni vedel pred poroko za to hibo, in to v 3 mesecih, odkar je zanjo izvedel.

Važno je, da novi zakon strogo razlikuje sterilnost od generacijske impotence, izvirajoče iz gotovih anormalij in nedostatkov. Zakonodavec je izhajal iz prepričanja, da ni namen prokreacije, pa naj si zasluži sicer popolno varstvo tudi v interesu poedinca, tako dalekosežen, da bi ga moral zakon ščititi celo z razveljavljenjem poroke, kadar je bila sklenjena z znanjem drugega poročenca, da se ta namen ne bo mogel doseči. Bil je važnejši socialni interes na ohranitvi zakonske zveze. Ta ima lahko druge bolj uvaževanja vredne svrhe kakor ravno one za rojenje otrok. S tem je priznal, da sloni najvišje pojmovanje družine pretežno na motivih duhovnega reda, zato je zanikal v splošnem impotenci generiranja ničnostni efekt, ki ga je zahteval prvotni ministrski načrt, ter ga priznal le tam, kjer ni za generiranje potrebnih organov. Tako da pravna ničnost zakona izvira ravno iz zmote o osebi: Tedaj ne tvorna impotenca organov, ki so po svoji konstituciji nesposobni za prokreiranje, ampak le pomanjkanje teh organov povzroči lahko ničnost poroke, ako ni ostali drug za to vedel.

Pravni položaj v pozneje razveljavljenem zakonu rojenih otrok je normiran v čl. 126. Ako sta bila oba poročenca ali vsaj eden v dobri veri, so otroci zakonski; ako pa sta bila oba v slabi veri, se smatrajo otroci za nezakonske ali za priznane nezakonske otroke, ki imajo pravico do

imena, do vzdrževanja in tudi do dedščine, kadar ni zakonskih otrok.

Zakonodavec ni sprejel stališča nekaterih modernih zakonov (švic. zakon), ki (čl. 153) tudi v primeru slabe vere obeh roditeljev smatra otroke za zakonske. (Konec prih.)

Odpovedna pravica in §§ 1117 ter 1118 odz.

Dr. Josip Globevnik ml.

Rabokupni odnošaji spadajo v sistemu avstrijskega prava sigurno med one, katerim je v obstoječih zakonih, izpopolnjenih z raznimi uredbami, mestnimi statuti ter raznolikimi lokalnimi običaji (roki!) posvečena velika legislatorna pazljivost. Zakonski vir, ki tvori osnovne temelje tega prava, je posebno poglavje v odz. (§§ 1090—1150) in prav tako v cpp. (§§ 655—671). Od teh normira prvo materialno, drugo pa formalno (procesno) stran teh odnošajev. Vkljub temu, da so te osnovne določbe in ostali rabokupno pravo zadevajoči predpisi številni in da precizno regulirajo to materijo, se vendar iz dneva v dan pojavljajo takš rekoč temeljna vprašanja, ki v praksi zadajajo precejšnje preglavice in katerih nepravilna rešitev povzroča škodljive napake. Med slednje probleme spada nedvomno načelno važno vprašanje o ostvarjanju pravic, ki pritičejo rabokupcu, odnosno rabodavcu iz §§ 1117 in 1118 odz.

Če je rabokupno razmerje sklenjeno za nedoločeno dobo, to se pravi, da ni ne izrečno, ne molče, ne s posebnimi predpisi (§ 1116 odz.) določeno njega trajanje, je obema pogodbenima strankama dana v zakonu možnost, vsak čas razmerje razkleniti. Ta pravica se ostvarja s pomočjo predhodne odpovedi, ki je enostranska izjava pogodbene stranke, da bo rabokupno razmerje v gotovem časovnem razdobju, določenim s pogodbo ali v zakonu, prenehalo. Za delovanje odpovedi zadostuje, da ista dospe nasprotni stranki, tako da more zvedeti za njeno vsebino. Glede na to ni potreben sprejem odpovedi ter je izjava nasprotne stranke, da odpovedi ne sprejme, pravno brez učinka.

Odpoved rabokupnega razmerja, ki ima za predmet nepremičnino ali po zakonu le-tej zenačeno premoženje in ki je sklenjeno za nedoločen čas, se navadno izvrši preko sodišča. Temu se stavi pismeno ali na zapisnik predlog, vsebujoč označbo predmeta in dneva, ko razmerje neha, ter

izjavo, naj se nasprotniku naloži, v določenem času nepremično stvar izročiti ali prevzeti (§ 657 cpp). Odpoved se lahko izvede tudi nesodno, po notarju ali kako drugače. vendar s tem, da mora biti dokazana z listinami po §§ 388 ali 389 cpp., ako naj ima učinek sodne odpovedi (§ 666 cpp.). Ta nalog, omenjen v odpovedi, da se stvar vrni ali prevzemi, je pogojne narave in postane izvršljiv le tedaj, če se zoper njega ne vložijo v roku 8 odnosno 3 dni prigovori, ali se vložijo, a so nato s sodbo zavrnjeni. Ako prigovori niso vloženi, potem ima to postopanje značaj nepravdnega postopanja, čim se pa vložijo, preide to nepravdno postopanje v pravdo. Odpoved se zavede v R vpisnik; ako se vložijo prigovori, se vpiše stvar v vpisnik P, v vpisniku R se pa označi, da se dalje vodi in pod katero številko se vodi spis v P vpisniku (§ 290 sp.).

Dasi dobi odpoved z vložitvijo prigovorov procesno dejstvo tožbe, vendar ni tožba v tehničnem smislu besede, ker ji manjka obrazložitve (naracije). Ona je izjava pogodbene volje, zato se na odpoved ne morejo uporabiti predpisi o spremembi tožbe (§ 330 cpp.) in tudi ni dopustna naknadna poprava odpovednega roka,¹ niti ne prihajajo v poštev določbe o umaknitvi tožbe, če je odpoved vročena nasprotniku.²

Prigovori zoper sodno odpoved se morajo vložiti pri istem sodišču, zoper nesodno odpoved pa pri onem, v čigar območju je zakupna ali najemna stvar (§ 661 cpp.). Za samo postopanje, posebej za prigovor zoper odpoved, velja eventualna maksima, t. j. vsi (§ 657 cpp.) prigovori se morajo navesti v 8 odnosno 3 dneh od dne sprejema odpovedi. S tem ni rečeno, da strankama ne pritiče pravica, si naknadno navajati dejstva in dokaze, ki so potrebni za podkrepitev vložjenih prigovorov. Prekluzija se nanaša samo na prigovore.^{3 4} Procesni karakter prigovorov je ta, da imajo vlogo odgovora na tožbo, in zato narok, ki ga sodišče odredi na podlagi vložjenih prigovorov, ni prvi narok, ampak ustreza naroku za kontradiktorno ustno razpravo. Izostanek toženca od tega naroka ima tedaj le posledice iz § 538/2 cpp.⁵

¹ Odločba dun. vrh. sodišča z dne 16. septembra 1924, II 656—24.

² Odločba dun. vrh. sodišča z dne 28. septembra 1926, III 711—26.

³ Goršič: Komentar grpp-u izd. I. 1933 str. 474.

⁴ Odločba dun. vrh. sodišča z dne 15. februarja 1910, Rv. II 140/10, Gl. U. N. F. 4953.

⁵ Odločba dun. vrh. sodišča z dne 27. aprila 1920, Rv I 114/20, II. 29; stola sedmorice z dne 12. julija 1935, Rek 1054/35.

Po zaključku razprave se izda sodba (§ 667 cpp.), s katero se meritorno odloči o dejanski in pravni obstojnosti prigovorov ter v posledici tega, ali se odpoved vzdržuje v veljavi ali ne. Obenem mora sodba vsebovati tudi odločbo o tem, dali in kdaj je toženec dolžan izročiti ali vzeti nazaj rabokupni predmet. Pravočasno vloženi prigovori suspendirajo pravni učinek odpovedi, ne razveljavljajo pa nje same.

Za nedoločen čas sklenjeno rabokupno razmerje se sme odpovedati v dogovorjenem, statutarnem ali zakonitem roku, ne da bi se navedel kakršen koli razlog, ki bi opravičeval odpovedujočo stranko k odpovedi. To določno izhaja iz zadevne določbe odz. (§ 1116). Dosledno temu pa tudi procesni predpisi (§ 657 cpp.), ki točno in taksativno navajajo sestavne točke odpovedne vsebine, ne zahtevajo navedbe takega razloga. V tem je bistvena razlika med tožbo in odpovedjo. Medtem ko mora tožba vsebovati ne samo zahtevek, ampak tudi v poedinostih kratko in popolno navedbo činjenic, na katere se opira tožilčev zahtevek (§ 321 cpp.), tedaj takzv. tožbeno naracijo, manjka slednje v odpovedi. Odpoved je enostavna procesna izjava, da se rabokupno razmerje razklepa. Vsebovati mora le določen predlog, ako hoče nuditi izvršilni naslov, na podlagi katerega se more prisilno ostvariti izročitev ali prevzem rabokupnega predmeta.

Bistveno drugačen je pravni položaj, če gre za predčasno razvezo za določen čas sklenjenega rabokupnega razmerja.

Ako poteče čas, ki je po volji strank vnaprej spoznamno določen, prestane rabokupno razmerje s potekom dogovorjenega roka. Avtomatično se pa to razmerje nadaljuje po sili zakona, če zakupnik ali najemnik stvar še nadalje po preteku pogodbenega roka ukorišča, nasprotna stranka pa zoper to ničesar ne ukrene (§§ 1114 odz., 664 cpp.).

V samem bistvu dogovora, da preneha rabokupno razmerje šele v gotovem časovnem momentu, je volja strank, da se pred potekom tega roka razmerje ne more enostransko razdreti. Vkljub temu pa zakon določa možnost, da se v točno označenih primerih sme od pogodbe predčasno odstopiti, ne da bi za to bil potreben pristanek druge stranke. Zakon govori na tem mestu o „odstopu brez odpovedi“ (§ 1117 odz.) odnosno o „razdiranju“ pogodbe (§ 1118 odz.). Problem, ki se sedaj javlja, je dvojen: 1. kdaj je tak predčasen odstop dopusten in 2. na kakšen način se ta pravica ostvarja?

Odgovor na prvo vprašanje je prilično lahek. Odz. navaja § 1117 taksativno primere, v katerih sme rabokupec odstopiti od pogodbe pred potekom dogovorjenega časa brez odpovedi. V naslednjem § 1118 pa določa zopet tri primere, ko sme rabadavec od svoje strani zahtevati, da se pogodba prej razdere. Ti v zakonu naštetih primeri so po samem tekstu prilično jasni, dasi se v praksi različno široko interpretirajo, posebno ko nekateri med njimi dajejo že sami po sebi precejšnjo možnost razmaha, tako sodniku kot izvedencu, za presojo, ali so v konkretnem primeru podani ali ne.

Procesni način ostvarjanja teh pravic dela večje težkoče. Iz samega zakonskega teksta (§ 1117 odz. „odstopiti brez odpovedi“; § 1118 odz. „zahtevati, da se pogodba razdere“) izhaja, da je kot sredstvo za predčasno razklenitev za določen čas sklenjenega rabokupnega razmerja vsekakor možna in dopustna tožba, s katero se zahteva prestanek odn. razveza tega razmerja ter izročitev odn. prevzem rabokupnega objekta. Na vprašanje, ali je dopustna samo tožba, je včasih praksa odgovarjala pozitivno,⁶ pa tudi v teoriji je moči zaslediti mnenja, da odpovedno postopanje in odpovedni roki ne morejo prihajati v poštev, ampak da je možna le tožba in redni pravdni postopek.⁷

Vendar to naziranje ni pravilno ter ga skoro vsa, zlasti novejša literatura zavrača.⁸ Ne samo s tožbo v rednem postopanju, ki je dolgotrajno, ki ima tudi daljše roke za pravna sredstva in kjer je normalni paricijski rok 15 dni, ampak tudi z odpovedjo, ki mora seveda vsebovati čas, ko rabokupno razmerje prestane, in dan, ko mora nasprotna stranka izročiti ali sprejeti rabokupno stvar, se za more po teh posebnih predpisih odpovednega postopanja ostvariti pravica na predčasno razvezo v smislu §§ 1117 in 1118 odz. Tudi praksa je po večini odločila v korist rešitvi, da je odpoved dopustna v enaki meri kot tožba.⁹ Kar se tiče odpovednega roka pri tej odpovedi, je ta lahko v kraju običajni, zakoniti ali pa krajši. Ker se more zahtevati razveza takoj, čim nastopi eden od onih zakonitih razlogov, je

⁶ Odl. dun. vrh. sodišča z dne 25. maja 1905, št. 4082 Gl. U. NF. 3074

⁷ Zuglia - Verona: Zak. o s. p. u gradj. parn., str. 844.

⁸ Stubenrauch, VIII. izd. II. str. 376; Ehrenzweig II. izd. str. 471; Klang III. str. 85; Goršič II. str. 461; Neumann IV. izd. str. 1455.

⁹ Odl. dun. vrh. sodišča: Ll. U. 8193, 10357, 14007; Gl. U. NF. 2936 6858; S. Z. IV. 223, X 3661 — Spr. R. 196.

ta rok, ki gre itak v dobro nasprotniku, lahko poljuben, ni treba, da bi bil ravno zakoniti odpovedni rok.¹⁰

Opora za to mnenje, da ostvarjanje pravic iz omenjenih §§ odz. ni pridržano izključno tožbi in rednemu postopku, ampak da je možno isto vršiti tudi z odpovedjo po predpisih rabokupnega postopanja, je dana v samem zakonskem sedežu stvarine in v besedilu zakona. Zadevni predpisi se namreč v odz. nahajajo pod zaglavjem o prestatku rabokupnega razmerja „z odpovedjo“ (marg. rubr. § 1115), kar že samo na sebi dopušča zaključek, da je odpoved v teh primerih možna. Tudi sam § 1117 odz. govori o pravici rabokupca, odstopiti od pogodbe celo pred potekom dogovorjenega časa „brez odpovedi“. A maiori ad minus je tedaj dopusten sklep, da je odpoved prav tako dopustna. Ker pa tudi odpoved „razdere“ pogodbo in ker med § 1117 in § 1118 odz. ni razen v osebi upravičenca in drugačnih odpovednih razlogov nobene procesne razlike, velja isto tudi za § 1118 odz.

Vendar iz vidika civilnega procesa ta odpoved ni popolnoma enaka oni, ki razvezuje za nedoločen čas sklenjeno rabokupno razmerje. V praksi, ki se zaradi enostavnosti in hitrosti rabokupnega postopanja v primerih §§ 1117 odn. 1118 odz. namesto tožbe rada poslužuje odpovedi, je vprava ta točka kritično mesto, ker se ti dve odpovedi zenačujeta. To rodi bistveno napako, ki jo tudi prvostopna sodišča često prezro, kar ima za posledico, da že izvedeno drago prvostopno postopanje pade na drugi ali tretji stopnji samo zaradi napačno sestavljene odpovedi.

Načelna razlika od običajne odpovedi je tolikšna, da se tej odpovedi — sicer neupravičeno — že pridaja svojstvo tožbe tako, da naj bi to sploh ne bila več odpoved v smislu določb cpp.¹¹ Medtem ko vsebuje odpoved v smislu § 657 cpp. le oznamenilo rabokupne stvari, oznamenilo časa, ko mora rabokupno razmerje prestat, in končno nalog za izročitev ali prevzem stvari, mora biti v odpovedi iz §§ 1117 in 1118 odz. naveden tudi odpovedni razlog. Ta odpoved mora imeti naracijo z označbo enega ali več izmed onih v zakonu naštetih dejanskih učinkov, ki opravičujejo predčasno razvezo. Odpoved, ki vsebuje označbo, da se z njo predčasno razklepa za določen čas sklenjeno rabokupno razmerje, ali se šele na razpravi dožene, da gre za tako razmerje, je nesposobna za razpravljanje ter je treba takoj

¹⁰ Ehrenzweig l. c.; Klang l. c., plenarna odločba stola sedmorice z dne 2. junija 1932, št. 2986.

¹¹ Odločba dun. vrh. sod. od 6. aprila 1932, SZ. XIV. 48.

razpravo zaključiti, prigovorom ugoditi ter odpoved razveljaviti, ne da bi se o kasneje navajanih razlogih iz cit. §§ sploh razpravljalo.

Razlog temu tiči v eventualni maksimi, izraženi v § 657 cpp., po kateri mora nasprotnik odpovedujoče stranke takoj navesti vse prigovore, ki jih ima zoper odpoved, ker je sicer z njimi prekludiran. To je pa že tehnično nemogoče, če taka odpoved nima označbe pravnega razloga. Saj stranka, ki naj vloži prigovore, ne ve, iz katerega izmed onih zakonitih razlogov §§ 1117 odn. 1118 odz. nasprotnik rabokupno razmerje predčasno odpoveduje. Na drugi strani je tudi teoretično vsaka naknadna sprememba in popolnitev že vloženih prigovorov nedopustna (§ 657 cpp.), in bi v nasprotnem primeru bilo vrženo iz temeljev odpovedno postopanje samo. Prav tako je vsaka sprememba odpovedne vsebine (tedaj tudi nova navedba odpovednih razlogov) in odpovednega predloga (§ 330 cpp.) v teku razprave nemogoča. Odpoved, dasi vsebuje poleg točk, označenih v § 657 cpp. tudi naracijo, ni po svojem značaju tožba, ampak odpoved, za katero so merodajni posebni procesualni predpisi o postopanju v rabokupnih sporih (§§ 655—671 cpp.). Navajanje odpovednih razlogov šele na razpravi, ker jih odpoved ne vsebuje, pa je vsekakor sprememba vsebine, ki je dopustna le pri tožbi, ne pa pri odpovedi. Končno bi tudi stranki, ki navaja prigovore, bila zaradi načela eventualnosti onemogočena vsaka obramba proti odpovednim razlogom, navedenim šele po vloženih prigovorih na sami razpravi.¹²

Spor o opravičenosti vloženih prigovorov se rešuje s sodbo. Tudi ta sodba ustanavlja *exceptio rei iudicatae*, ki preprečuje nov proces o isti stvari med istima strankama. Ista stvar pa je podana le tedaj, če ni samo predmet isti, ampak mora biti tudi zahtevk zasnovan na istem stvarnem in pravnem stanju. Zato je stranki, ki je v tožbi ali odpovedi navedla enega izmed zakonitih razlogov iz §§ 1117 odn. 1118 odz., a je s tem propadla, še vedno dana možnost uveljavljati drug tak zakoniti razlog v novi tožbi ali odpovedi, čeprav je isti bil podan že pred vložitvijo prve tožbe ali odpovedi. Na drugi strani pa ni izključena nova taka tožba odn. odpoved niti tedaj, če se uveljavlja ponovno isti zakoniti razlog, ki je že enkrat padel, če se ta nanaša na kasnejše časovno razdobje. Odpovedujoča stranka, ki uveljavlja kot odpovedni razlog zastanek plačila zakupnine ali

¹² Odločbi stola sedmorice: z dne 8. januarja 1930, Rv 1053/29, Vragović I. 165; z dne 20. septembra 1938, Rv 719/38.

potrebo, da se poslopje znova gradi, in s tema razlogoma propade, more vložiti novo odpoved iz istih razlogov, če zakupnik kasneje zopet ostane s plačilom v zamudi, odn. še kasneje nastane dokazljiva potreba, poslopje znova graditi.

Važno je, da morajo že v sami odpovedi, ki služi kot sredstvo za predčasno razvezo za določen čas sklenjenega rabokupnega razmerja, biti določno navedeni vsi odpovedni razlogi iz §§ 1117 odn. 1118 odz., ki se kot pravni temelj odpovedi nameravajo uveljavljati. Opozoritev na to okolnost in pokaz na nekatera specifična svojstva te odpovedi sta glavni namen teh vrstic.

Vršilci dolžnosti državnega tožilca.

Miloš Lečnik.

Dasi je kp. v veljavi že skoro deset let, še vedno ni bila izdana uredba, ki jo predvideva zakon o državnem tožilstvu (zdt.) z dne 21. marca 1929. Ta veleva v § 1, da sme minister pravde z uredbo ustanoviti pri okrajnih sodiščih posebne vršilce dolžnosti državnega tožilca (v. d. d. t.), jim odrediti področje in poveriti to dolžnost komu izmed sodnih pristavov ali sodniških pripravnikov dotičnega sodišča ali, če teh ni, komu izmed sodnega administrativnega osebja. Zaradi tega predpisa, po katerem je minister pravde le pooblaščen, ne pa dolžan, da izda to uredbo, v zvezi z določbo § 25 zdt., da v pokrajinah, kjer so bili že doslej opravitelji državnega pravníštva, isti ostanejo še nadalje, dokler ne stopi v veljavo kp., odnosno dokler ne izide v § 1 predvidena uredba, je postalo vprašljivo, ali so v Sloveniji sploh še opravitelji drž. pravníštva, oziroma v. d. d. t.*

Temu nasproti je predsedništvo apelacijskega sodišča v Ljubljani z razpisom z dne 15. junija 1938, Su 449—4/35-6, izdalo vsem sodiščem navodilo, da je tamkaj, kjer je bil ob času, ko je stopil zdt. v moč, opravitelj drž. tožilca, isti ostal še naprej; ako pa je njegovo poslovanje iz katerega koli razloga prenehalo, pa ni postaviti novega opravitelja, marveč posluje sodišče brez njega v smislu § 375 kp. To da izhaja

* Tako je stol sedmorice v odločbi z dne 14. februarja 1939. Kre 28/39, izrekel, da opravitelji drž. tožilstva poslujejo še nadalje, dokler minister pravde ne predpiše predvidevane uredbe, in da morajo ti prisostvovati ustnim razpravam, kar da izhaja iz § 25 zdt.

iz preudarka, da kp. za okrajna sodišča ni usvojil absolutnega obtožbenega načela (§ 375), nadalje iz določbe §§ 388/5 in 379 kp. in § 1 zdt. Zaradi tega da več ne veljajo določbe §§ 87 do 114 izvršilne uredbe z dne 19. novembra 1875, niti glede postavljanja opraviteljev, niti glede njih začasnega nadomeščanja. Nadalje da tudi iz § 25 zdt. ne izhaja, da bi se morali ali mogli postavljati opravitelji po določbah citirane izvršilne uredbe, posebno ker je v § 27 zdt. rečeno, da z dnem 1. aprila 1929, odnosno z dnem razglasitve zdt. v Službenih novinah prestanejo veljati vsi predpisi o stvareh tega zakona.

Pri razmotrivanju tega načelnega vprašanja, važnega za postopanje pri okrajnih sodiščih, si je treba točno predvideti, da pravi § 25 zdt., da opravitelji drž. pravdnništva ostanejo še nadalje, dokler ne izda minister pravde uredbe po § 1 istega zakona. Določba § 1 (s m e ustanoviti) je očitvidno v nasprotju z določbo § 25, ker se v § 1 daje ministru pravde na prosto, da ustanovo v. d. d. t. uvede po svojem preudarku ali pa tudi ne, dočim določba § 25 (o s t a n e j o , d o k l e r n e i z d a . . .) z gotovostjo predpostavlja, da se ustanovijo v. d. d. t. Izgleda docela nerazumljivo, kako je mogel zakonodavec podaljšati obstoj te pravne ustanove do nekega termina, o katerem je negotovo, ali bo sploh nastopil, oziroma do nekega dogodka, čigar nastop je popolnoma odvisen od volje uredbodavca. Od pravilnega tolmačenja navedenih dveh določb pa je — vsaj deloma — odvisno, ali bodo v. d. d. t. uvedeni v celi države ali ne. Kaj torej velja?

Uvaževati je pri tem nedvomne zenačitvene namene zakonodavca, ki gotovo ni hotel dopustiti, da bi le v nekaterih pokrajinah za trajno obstajala neka pravna institucija, v ostalih pa ne. Istotako je treba upoštevati, da je uredbodavec izdal mnogo kasneje, kot je izšel zdt., z dne 21. marca 1929, dve uredbi, ki se bavita podrobno s področjem v. d. d. t., in to uredbo o poslovnem redu za kazenska sodišča (kpr.), zlasti pa uredbo o poslovnem redu za državna tožilstva (tpr.), obe z datumom od 21. novembra 1929. Uredbodavec sam je torej predpostavljajal oživotvorenje institucije v. d. d. t. za celo državo, tolmačil torej določbo § 1 tako, da se vršilci d. d. t. morajo ustanoviti, torej v smislu besedila § 25, ker pač ni možno misliti, da bi bil postavil neke predpise vedoč, da eventualno sploh nikdar ne bodo imeli obvezne moči. Pa tudi sam kp., ki je izšel le malo pred zdt. (t. j. 16. februarja 1929), torej v času, ko je bilo besedilo zdt. brez dvoma že dogotovljeno in znano, na več mestih omenja v. d. d. t. (§§ 375, 387/4 in 388/5). Tudi ta zakon očitvidno ni hotel po-

stavljeni takšne norme, ki bi eventualno smele ostati brez-predmetne in neveljavne! Določba § 375 št. 1 kp. se pri tem ne more razlagati v tem smislu, da bodo pri nekaterih sodiščih ustanovljeni v. d. d. t., in to tudi le eventualno, pri drugih pa ne, temveč tako, da se s tem odreja, na čigavo zahtevo (naznanilo) naj pokrenejo postopanje sodišča tam, kjer še ne obstoje v. d. d. t. (v Srbiji, Črni gori in na Hrvatskem). Besede: „kjer jih ni“ (t. j. v. d. d. t.) predstavljajo potemtakem zgolj prehodno normo, veljavno samo za Srbijo, Črno goro in Hrvatsko in le čas, dokler tudi v teh pokrajinah ne bodo uvedeni v. d. d. t. Po tem času bo določba o tem, da se postopanje pokrene tudi na zahtevo javnega oblastva ali javnega organa ali na oškodovančevo naznanilo, obsoletna, brez veljave. Od tedaj naprej bodo mogli pri vseh okrajnih sodiščih v državi zahtevati pokrenitev postopanja samo v. d. d. t. To izhaja jasno iz § 10/3 kpr., ki veleva, da okrajno sodišče, pri katerem je postavljen v. d. d. t., izroči vsako prijavo zbog prestopka, o katerem je pristojno soditi, temu v. d. d. t. v izjavo, odnosno zaradi predloga.

Z ozirom na vse navedeno prihajam do zaključka, da je uredbodavcu stavljen v dolžnost, da imenuje v. d. d. t., kljub določbi § 1 zdt., da torej ni misliti, da je zakonodavec hotel odpraviti sedaj obstoječe v. d. d. t., temveč, da je hotel to institucijo razširiti na področje cele kraljevine, zlasti pa, da jo je hotel, kolikor že obstoji (v Sloveniji, Dalmaciji, Vojvodini z Medjimurjem ter v Bosni in Hercegovini) obdržati v življenju neokrnjeno v celoti do končne unifikacije tudi na tem polju.

S tem v zvezi je treba navesti, da določbo: „opravitelji ostanejo še nadalje“, pač ni možno tolmačiti drugače kot tako, da ostane nadalje v celem dotedanjem obsegu celotna institucija v. d. d. t. Ker se v teku časa prenavlja v osebju tudi ona, mora biti samo ob sebi umevno, da je hotel zakonodavec z omenjeno določbo vzdržati v veljavi tudi one dotedanje predpise, ki dajejo instituciji možnost eksistence, zlasti torej predpise, ki odrejajo, kako in od koga se v. d. d. t. postavlja. Označena določba torej ni dana ad personam, tako da bi v primeru, da prestane funkcija nekega v. d. d. t., pri dotičnem sodišču ne bi mogel niti smel obstajati drug v. d. d. t., temveč tako, da mora biti tedaj imenovan novi. Po izvršilni uredbi z dne 23. maja 1873 postavlja v. d. d. t. (opravitelja drž. pravdnništva) višji državni tožilec (§ 88), začasno, v nujnih primerih pa okrajni sodnik (§ 100). Po zgorajšnjih izvajanjih sta navedeni dve določbi

v celoti še veljavni, tako da je višji državni tožilec dolžan, da v primeru izpraznitve mesta imenuje novega vršilca, če pa on tega ne stori, mora novega imenovati pač starešina sodišča, kajti stanje brez v. d. d. t. je nezakonito in nezakonito je tudi vsako kazensko postopanje uradoma pregonljivih deliktov pri vseh okrajnih sodiščih, kjer v. d. d. t. sploh ni. (Takih je nekaj v Sloveniji.)

Kaj spada v področje v. d. d. t.? Njihovo poslovanje je predpisano v samem kp. (§§ 375 št. 1, 379, 382/2, 386/1 in 2, 387/4 in 6, 388/3 in 396), v tpr. (§§ 71—79) ter v kpr. (§ 10/3 in 4). Predvsem je treba poudariti, da so vsi ti predpisi v celoti obvezni že za sedaj poslujoče v. d. d. t. Nikjer ni namreč določeno, da naj bi veljali le za bodoče, ki se bodo šele ustanovili. Tudi § 79 tpr. odreja izrečno, da dobi ta uredba v poedinah območjih obvezno moč istega dne, ko stopi v veljavo v teh območjih novi kp., in da prestanejo s tem dnem veljati vsi dosedanji predpisi o predmetih te uredbe, čl. 9 ukz. pa pravi, da prestanejo veljati predpisi, kolikor nasprotujejo novemu kp. Potemtakem nista več v veljavi §§ 448 in 454 star. kpr., to pa že na temelju specialne določbe čl. 9 ukz. V teh §§ je bilo določeno zlasti, da je moral biti opravitelj navzoč pri razpravi, ker je bila sicer neveljavna. Ravno tako ne prihaja več v poštev izvršilna uredba z dne 23. maja 1873, izvemši že zgoraj navedeni določbi o postavljanju v. d. d. t.

Posebne omembe so potrebne določbe, da vršijo v. d. d. t. vse dolžnosti, ki jih je pri okrajnih sodiščih upravičen vršiti državni tožilec (§ 71 tpr.), da mora okrajno sodišče vsako prijavo v pogledu dejanja, ki se preganja po službeni dolžnosti, predati v. d. d. t. v izjavo, ter da so v. d. d. t. upravičeni, kakor je upravičen državni tožilec, da sami zavračajo prijave, ki jih smatrajo za neosnovane, da smejo tudi odstopiti od zahteve za pregon, ki so jo že izročili sodišču, in to tudi še v teku ustne razprave, vendar pa si morajo pred vsakim odstopom izposlovati pristanek državnega tožilca.

Niso pa dolžni v. d. d. t., da prisostvujejo ustnim razpravam, to pa iz razloga, ker jim te dolžnosti noben veljaven zakon ali uredba ne nalaga. Nasprotno je odrejeno, da na razpravo ni treba pozvati državnega tožilca — in to mora veljati tudi za v. d. d. t. — razen če je to pravočasno izrečno zahteval (§ 382/2 kp.), in prepis sodbe se mora v primerih oprostitve ali zavrnitve zahteve vročiti državnemu tožilcu, če v. d. d. t. ni bil na razpravi (§ 388/3 kp.).

Vršilec d. d. t. je praviloma priznati pravico priziva in pritožbe zoper vse sodbe, rešitve in naredbe v onem obsegu, kakor je to sploh dopuščeno strankam (§§ 328 in 392 kp.). Izjeme postavlja zakon v primerih iz § 379 kp., ko sodnik zavrne pred razpravo zahtevo za pokrenitev postopanja, ali če izreče na razpravi prostorek ali zavrnitev zahteve (§§ 280, 276, 388/3 kp.), ako v tem primeru ni bilo na razpravi v. d. d. t. V vseh teh primerih vroči sodnik svojo odločbo državnemu tožilcu, ne pa vršilcu d. d. t.

Tu je treba poudariti, da določbe § 396 kp., po kateri se mora izvod priziva vročiti drugi stranki, ni tolmačiti tako, da je poleg obdolženca (v postopanju po uradoma pregonljivih deliktih), stranka zgolj državni tožilec in da se mora izvod obdolženčevega priziva vročiti njemu. V postopanju pred okrajnim sodiščem vrši funkcije državnega tožilca — kolikor niso izrečno njemu pridržane v zakonu (§ 379 in § 388/3 kp.) — v. d. d. t. (§ 71 tpr.), on je namestnik državnega tožilca in torej tudi stranka v smislu § 6/1 kp. Njega je torej obvestiti povsod tam, kjer zakon odreja obvestitev. Potemtakem ni podana potreba, da se obdolženčev priziv vroči državnemu tožilcu, dasi takšna obvestitev ni nezakonita, temveč je zakonu bolj ustrezno, ako se priziv vroči vršilcu d. d. t.

Tudi je v. d. d. t. upravičen, da sam vloži obrazložitev priziva, ker je pač stranka z vsemi pravicami in dolžnostmi, ki jih imajo stranke, in ker niti zakon niti uredba nikjer ne predpisuje, da je za sestavo obrazložitve priziva pristojen le državni tožilec. Zaradi tega ni utemeljeno naziranje, da mora sodnik, kadar v. d. d. t. prijavi priziv, spis vročiti po službeni dolžnosti državnemu tožilcu zaradi obrazložitve istega; te dolžnosti ne gre nalagati sodniku niti tedaj, kadar bi v. d. d. t. vpošiljatev spisa ali prepisa sodbe izrečno zahteval, ker to ni nikjer predpisano in je za sodnika stranka v. d. d. t., čigar interni odnošaj z državnim tožilcem se sodnika ne tiče.

Vprašanje, ali mora okrajni sodnik skladno s predpisom § 74/4 kp. pred odločbami, ki jih izreka izven razprave, dati vršilcu d. d. t. priložnost, da se izjavi, je treba zanikati. Take dolžnosti ne nalaga sodniku noben predpis in ista tudi ne izhaja določno niti iz splošne določbe § 374 kp. Posebno pa se je pri tem ozirati na okolnost, da v. d. d. t. ni dolžan, da prisostvuje in sodeluje pri najpomembnejšem poslu sodnikovem, t. j. pri ustni razpravi, med katero izreka sodnik čisto razne odločbe (izključitev javnosti, zavrnitev do-

kaznih predlogov itd.). Torej tudi po argumentum a maiori ad minus omenjene sodnikove dolžnosti ni. (N. pr. odločbe v smislu §§ 415, 418, 422, 430 kp.).

Končno bodi omenjeno, da odredba § 1 zdt., po kateri se smejo imenovati za v. d. d. t. samo pri sodišču nameščeni uradniki (pristavi, sodniški pripravniki in administrativno osebje), ni videti svrhi primerno, ker morejo le take osebe, ki so od razpravljanja očega sodnika popolnoma neodvisne, uspešno zastopati javne interese, ne pa sodno uradništvo, ki je vedno v neki odvisnosti napram sodniku. Ta zakonita določba je torej potrebna spremembe in skladnosti s § 87 izvršilne naredbe z dne 23. maja 1873.

O B Z O R N I K.

Naše najvišje sodišče.

Smo pred tretjo fazo našega najvišjega sodišča.

Z znano uredbo z dne 14. novembra 1918 št. 111 Ur. L. je določila Narodna vlada v Ljubljani, da se osnuj višje deželno sodišče kot neposredna višja stopnja nad tedanjimi štirimi slovenskimi zbornimi sodišči prve stopnje in sicer s sedežem v Ljubljani. Procesni zakoni, civilni in kazenski, so ostali pri tem nedotaknjeni. Kot druga stopnja naj posluje to višje deželno sodišče v civilnih stvareh tudi kot zadnja, obenem pa naj prevzame še posle vrhovnega kot kasacijskega sodišča v kazenskih stvareh. V slednjih smo torej obdržali vse tiste prave stopnje, kakor smo jih imeli poprej, samo da so bile prenesene kasacijske kazenske stvari na višje deželno sodišče, dočim smo bili v civilnih stvareh prikrajšani za eno stopnjo, ki smo je bili vajeni sicer že več kot stoletje. Pristojnost višjega deželnega sodišča v civilnih stvareh se namreč ni prav nič spremenila, ni ne zožila, ne razširila, nanj niso bili preneseni prav nobeni posli, ki bi mu po sodni organizaciji in po tedanjih civilnopravnih zakonih že prej ne bili šli. Sicer bi se bilo eno ali drugo lahko zgodilo, ker se je sodišče, kakor že omenjeno, osnovalo popolnoma na novo. Toda ni se hotelo dregati v drugače, kakor se je zdelo, preskušen sodni sestav, in to tem manj, ker je bila označena ta ureditev že vnaprej kot časna.

Najbližja bodočnost je pokazala, da za prehodno dobo ni bilo treba tvegati drugačnih poskusov. Senati višjega deželnega sodišča so bili sestavljeni deloma iz sodnikov, ki so bili zaposleni že pred prevratom na drugi ali tretji stopnji, nekaj jih je bilo

postavljeno na takšno mesto prvič. Dolgoletno sodniško službovanje jim je bilo vir bogatihkušenj v vseh pravnih vprašanjih, visoka mesta, ki so jih bili dosegli že prej, so jamčila za njih strokovno izobrazenost. Bili so povsem homogeni senati in izvrševali so svojo nalogo odlično in v splošno zadovoljstvo. Njih najvažnejši judikati, objavljeni deloma v Slovenskem Pravniku, kažejo, kako resno so se zavedali svojih visokih dolžnosti, ki jih imajo kot sodniki najvišjega sodišča, če to tudi ni bilo sodišče tretje stopnje. Razlogi njih sodb so vsebinsko prav tako bogati kakor razlogi drugih vrhovnih in kasacijskih sodišč. Ali ne kaže sodnik vprav z obrazložitvijo, da res sodi in da ne odloča samo, ali se z njo ne oddoljuje tudi tistim posebnim privilegijem, ki jih zahteva njegov stan zase? Saj tvorijo vprav razlogi most med predlogom in izrečeno odločbo, podajajo sodnikovo lastno naziranje o obravnavanem razmerju, in to ne samo abstraktno, marveč tudi s pogledom na naziranja strank in nižjih sodnikov. Takšna obrazložitev ustreza tudi tisti kratki določbi svetovne zakonodaje, da je dodati odločbi razloge, iz katerih je sodnik prišel do zaključka. Ljubljansko višje deželno sodišče kot zadnja stopnja v kvalitetni tekmi z drugimi najvišjimi sodišči ni zaostajalo.

Konec leta 1919. se je to stanje nenadoma spremenilo. Pri stolu sedmorice v Zagrebu je bil ustanovljen z odredbo z dne 28. novembra 1919, št. 779 Ur. L. poseben oddelek. Ta B oddelek je dobil pristojnost tretje kot najvišje stopnje v sodnih stvareh iz Slovenije in Dalmacije. Povedano je bilo že drugod, zakaj se to sodišče, ki sicer finančnoadministrativno ni bilo samostojno, ni osnovalo v Ljubljani, kakor se je obetalo skraja. Bila je podoba, da bo ta oddelek skupno s hrvatsko-slavonskim zametek bodočega jugoslovanskega najvišjega sodišča, kakor ga je pozneje predvidel čl. 110 vidovdanske ustave.

Ustanovitev oddelka B je izvirala iz pravilne zamisli, da najvišja sodna stopnja ni samo končno odločevalno sodišče, ampak da ji gredo še druge višje naloge. Najvišja stopnja pazi na enotnost interpretacije in daje z enotnim sodstvom pobude nižjim sodiščem, njene odločbe so v tem pogledu zakladnica pravnih misli za nižja sodišča. Enotno uporabljanje zakonov more zagotoviti le ena sama vrhovna stopnja. Prav tako more tudi edinole eno vrhovno sodišče skupno pravo enotno dalje razvijati in izpopolnjevati ter sploh pripravljati pot nadaljnjemu skupnemu pravnemu razvoju. Zato je spojil oddelek B obe takratni višji deželni sodišči, ljubljansko in splitsko, ki sta imeli enotno zakonodajo. Ker se je sodna organizacija v smislu skupnega procesnega prava s tem le izpopolnila, je predstavljala nova tretja stopnja edino naravni vrh njej podrejenih istovrstnih instanc.

S tem je bila odstranjena nevarnost, prežeča na vsako drugačno višjo stopnjo, da postane le drugi, bolj oddaljeni oddelek nižje stopnje, ako je edino ta nižja stopnja višji hierarhično podrejena in ako služi obenem tudi za dopolnitev višje. Takšna stopnja ni deležna navzkrižnega sodelovanja članov iz različnih področij, ki obeta vselej boljše uspehe. Saj v višje oblastvo ne prestopajo iz nižjega le osebe, vanj se selijo obenem z istimi člani tudi iste ideje in podobni nazori.

Tudi ustanovitev posebnega najvišjega sodnega oblastva za Slovenijo in Dalmacijo je pomenjala samo prehodno ureditev (čl. I uredbe). Ne l. 1919. ne dolgo časa pozneje ni nihče dvomil, da je sodstvo izliv enotne državne vrhovnosti in da bomo imeli v državi eno skupno najvišje sodišče. V tej točki so se sicer najrazličnejši ustavni načrti iz l. 1921. strinjali. Nasprotni glasovi so se pričeli pojavljati dokaj kasno, obenem z zahtevo po drugačni ureditvi države. Vprašanje enotnega sodstva, ki je bilo poprej izven političnih pregrad, je postalo sedaj eno izmed mnogih vprašanj, ki so tvorila jedro bodočega narodnega sporazuma. Takoj se je videlo, da se bo tudi to vprašanje s sporazumom samo ob sebi rešilo. Kar se je sicer o tem govorilo in pisalo, se ni tikalo bistva najvišjega sodišča, ni se poudarjalo, ali zahtevajo pravne osnove ločeno sodstvo, ni se premišljalo, ali utegne v razmerah, ki jih karakterizira jako močno razvito in čedalje bolj naraščajoče vzajemno občevanje med vsemi predeli države, ločena ureditev sodstva zakrivljati tudi nevšečnosti.

Zato se tudi ob postopnem zenačevanju zakonodaje v literaturi niso nikjer pojavljali drugačni glasovi, kakor da se odpravi tista fikcija, ki je proglašala dosedanjih šest samostojnih najvišjih sodišč kot posamezne oddelke enotnega kasacijskega sodišča, in ustanovi res eno in edino takšno sodišče, kakor ga predvideva že zakon o ureditvi rednih sodišč. Pač pa je bila v tem času dosežena enotnost predpisov o popolnjevanju sodniških mest in to tudi pri oddelkih kasacijskega sodišča. Najnovejša, letošnja ureditev, o kateri ne vemo, kolikšno življenje ji bo sojeno, je enotnost sodniškega zakona razbila. S tem se je predstavila sama, ne glede na vse drugo, za provizorij. Naglašalo se je poprej, da si bo nova ureditev vzela za vzor tuje moderne smerice. Pogledi v tujino, zlasti v Italijo, bi bili dokaj poučni. Vendar se to ni zgodilo in stara ter nova ureditev sta si idejno v dokaj ozki zvezi. Zlasti ju družijo, da tudi nova uredba razen minimalne službene dobe ni predpisala za dosego mesta pri najvišjem sodišču nobenega drugega kvalitetnega pogoja, na drugi strani pa tudi ni dala nobene absolutne garancije, da vestni in skozi in skozi zmožni sodniki ne bodo prezrti.

Sedaj stopamo v tretjo fazo urejevanja tega vprašanja. Pri tem nam nehotе lebde pred očmi neke podobnosti s stanjem, kakršno je bilo ob našem vstopu v mednarodno življenje. Isti teritorij, enaka sodna organizacija. Ni pa pomanjkanja na sodniškem osebju, nadalje je tu dvajsetletna nepretrgana tradicija najvišje, tretje instance in to v skladu s prenovljenim zakonodajstvom. Zaradi tega se zdi, da pomik nazaj, k nekdanjim poprevratnim enostavnejšim rešitvam, ni mogoč. Ni pa s tem rečeno, da bi bila izključena vsakršna nova ureditev našega slovenskega najvišjega sodišča, ki bi zlasti pomenjala sprostitev sedanjega formalizma in razbremenitev hudo prizadete tretje stopnje. Spregledati se tudi ne sme, da odmikanje vseh treh zakonodaj v državi ne bo zaželeno, da bo prav v tej točki nekako zbližanje naravnost potrebno. Treba bo torej vsako, kakršno koli spremembo trezno preudariti. Vse pa se mora delati z željo, zgoščujočo se v trdno prepričanje, da bo tudi naše bodoče najvišje sodišče uresničilo prav tako vsa pričakovanja, kakor se tega s popolnim zadoščenjem spominjamo glede naših sedanjih vrhovnih stopenj.

Dr. Rudolf Sajovic.

Določitev spolne zrelosti dekleta v biologiji in v kazenskem zakonu.*

Kazenski zakon, kakor vsa zakonodaja, ima namen bdeti nad določenimi dobrinami človeka, zaščititi življenje, zdravje, imetje, dostojnost medsebojnih stikov, določene običaje itd. pred škodo ali motnjo. Pri določanju pojmov se poslužuje znanstvenih dognanj pa tudi uobičajenih nazorov. Čim boljši hoče biti zakon, konkretno: kazenski zakon, tem bolj se bodo zakonodavci posluževali znanstvenih, eksaktnih dognanj za razne določbe. Kazenski zakon prihaja večkrat v stik z biološkimi, življenjskimi dogajanjmi, n. pr. z boleznijo, s splavom, s spolnim občevaranjem itd.

Tu nas zlasti zanima vprašanje, kako določa kazenski zakon spolno dozorelost ženske, kakšni so kriteriji in koliko ustrezajo biološkim odn. antropološkim dognanjem. Zakonodavec ljubi kategorične, eksaktne izjave: da ali ne. Iz te — za jurista najbrže pravilne — miselnosti izvirajo često konflikti z zastopniki bioloških strok kot izvedenci (s fiziologi, antropologi, zdravniki). Taki konflikti so možni n. pr. ob nedoločenih, toda

* Po predavanju na drugem vseslovanskem pedološkem kongresu v Ljubljani, avgusta 1937.

znanstveno edino pravih izjavah izvedencev o očetovstvu. Izvedenec pride po vestnem, morda dolgotrajnem in trudapolnem študiju kakega primera do tega zaključka: X ne more biti oče, Y sicer more biti oče, toda to in to in to govori proti temu. Sodnik s tako izjavo ni zadovoljen in res ne more biti, ko pa mora svojo sodbo izreči samo alternativno z ozirom na očetovstvo Y-a. Kaj pa, če mati zamolči kakega tretjega?

Sporna so tudi vprašanja medicinske in evgeniške indikacije, še težja, kako daleč se križata pojma medicinske in socialne indikacije n. pr. pri umetnem splavu.

Toda vsi taki sporni nazori odpadejo pri določanju spolne zrelosti ženske. Po moji vednosti je Norvežan C. Schiøtz kot prvi energično pokazal na nesmiselnost zakonske določbe glede tega vprašanja, vsaj kolikor se tiče deklet.¹ Zakaj: „nesmiselnost“?

Pokažem ob primeru iz jugoslovanskega kz.: Tam se glasi § 273 tako: „Kdor izvrši z žensko osebo, ki ni dovršila štirinajstega leta, telesno združitve, se kaznuje z robijo do desetih let.“ Itd. Nas tu zanima meja, ki jo zahteva zakon, da deklica „še ni dovršila 14. leta“. V tolmaču prof. Dolenc a čitamo k temu: „Spolno zrelost ženske je določil zakonodavec z dovršenim 14. letom (v proj. I. in II.: 15 let).“ V § 14 kz. čitamo tole: „Po tem zakonu so: 1. „otroci“ osebe, ki niso dovršile 14 let, „mlajši maloletniki“ so osebe, ki imajo 14 let, a niso dovršile 17 let; „starejši maloletniki“ so osebe, ki imajo 17 let, a niso dovršile 21. leta;“ (It.). V tolmaču k temu odstavku čitamo: „O časovnem štetju življenjske dobe zakonodavec ni dal posebnih predpisov. Pač pa ima tudi tu smiselno svojo veljavnost predpis § 41 (odst. 2), da se štejejo leta po koledarju. Kdor je bil rojen 10. avgusta 1916 ob 9. uri dopoldne, dovrši 10. avgusta 1930 ob 9. uri dopoldne 14 let in postane mlajši maloletnik.“ Itd.

Nikjer ni povedano, da določba §§ 14 in 41 ne bi veljala tudi za tolmačenje spolne zrelosti z dovršenim 14 letom v § 273. Nasprotno, jasno je celo, da je zakonodavec z določbo „nedovršenega 14. leta“ mislil na dosego spolne zrelosti. Da je tako tolmačenje in taka določba biološko popolnoma zgrešena, je jasno vsem, ki znajo opazovati življenjske pojave in biološko misliti. Biolog torej vpraša zakonodavca: „Ali torej preneha res vsako dekle biti s 14. letom otrok in postane spolno zrela ženska?“

¹ „En stiv aldersgrense for begrepet „barn“ (jeynför den norske straffelov av 1927, § 196), er helt meningslös.“ T. j.: Nepremakljiva starostna meja za pojem „otrok“ (gl. norveški k. z. iz leta 1927, § 196) je popolnoma nesmiselna.

Spolna zrelost dekleta ali njegovo puberteto označuje mnogo znakov: debelenje podkožne tolšče, posebno na določenih telesnih delih; razširjenje medenice, zlasti v razmerju s širino ram; povečanje mlečnih žlez na prsih in nastanek dojk; rast dlake na srami in pod pazduho; povečanje in priprava zunanjih spolovil na spolno funkcijo; nastop ovulacije; nastop mesečnega perila ali menstruacije. Kot spolno zrelo moramo smatrati dekle takrat, ko lahko zanosi, to pa je tedaj, ko je imelo prvo ovulacijo, ko je torej prvo jajčece, ki je dozorelo v Graafovem mešičku, zapustilo jajčnik. Povedati je treba, da prvi ovulaciji izjemoma, jako redkokdaj, še ne sledi krvavenje iz maternice ali menstruacija — dekle torej more izjemoma postati mati tudi še pred prvim perilom: nihče ne bo dvomil, da je spolno zrelo. Če bi se to zgodilo pri nas dekletu pred 14. letom, bi bilo tako dekle po določbah našega kz. — spolno nezrela mati!

Obratno pa je menstruacija gotov znak, da je nastopila tudi že ovulacija, da dekle lahko zanosi in da je, vsaj fizično, spolno zrelo. Vsi zgoraj naštetih znaki se večinoma ne razvijejo istočasno, toda prva menstruacija ali menarha je — praktično — znak, da je dekle postalo spolno zrelo ženska, pa najsi bo stara 14 let ali manj ali več. Saj je prva menstruacija tudi v ljudstvu in menda pri vsem človeštvu priznan znak za vstop dekleta v redni spolni cikel in spolno življenje (prim. iniciacijske obrede itd.).

Na kakšnem kriteriju sloni določba § 273? Bajе — tako vsaj mi je pravil znamenit pravnik-kriminalist — na občem mnenju in skušnjah, da je dekle s 14 leti zrelo. To se pravi za biologa, da mora takrat nastopiti vsaj prva menstruacija. Vsakdo pa ve iz svoje lastne okolice, da nastopa prva menstruacija ali menarha sila različno, tu prej, tam kasneje. Torej bi zakon mogel in moral to upoštevati, in sicer z enostavno določbo, da je treba v posameznem primeru ugotoviti, ali je dekle že menstruiral ali ni, kar nikakor ne bi bilo pretežko.

Če pa bi bile težave s takšno določbo le prevelike in če se zakon ne more ozirati na individualne variacije, kar je vladajoče mnenje juristov, potem se mora najti druga rešitev. Zakon bi se moral ozirati vsaj na statistično dognan povpreček, ki pa je zopet jako spremenljiv pod vplivom raznih naravnih in nenaravnih, umetnih vzrokov. Vplivan je po klimatskih prilikah, po geografski legi, po družabnem (socialnem) okolju, po higieni, po rasi — vse to so danes nepobitno dognana dejstva. Toda, če koncediramo naprej, da bodi vsaj za vsako državo kakšna meja za dosego spolne zrelosti dekleta določena, potem se torej mora ta meja držati srednje vrednote, ki je nekak povpreček iz vseh

povprečkov posameznih serij, vsekakor pa z biometrijskimi metodami dognan.

Pri nas določa kz. mejo dovršenega 14. leta. Za Slovenke pa je srednja vrednost za nastop menarhe iz 506 primerov 14 l., 4 m. in 24 dni. Srednje vrednosti iz razmeroma vedno majhnih serij se gibljejo v matematično-statistično določljivih mejah. Čim večja je serija, tem manjši je navadno razstoj med spodnjo in zgornjo mejo verjetne srednje vrednote. V našem primeru je spodnja meja 14 l., 3 m. in 22 d., zgornja pa 14 l., 5 m. in 26 dni.

Nadaljnja karakteristika variacijske (Gaussove) krivulje je t. zv. σ („standard deviation“), tipična razdelitev materiala. S pomočjo σ moremo določiti meje normalnosti in abnormalnosti kakšnega pojava. Pri naših 506 primerih je nastopila menarha od 9.—20. leta, njena variacijska širina obsega torej 12 let. Pri tako veliki razpetosti mora biti σ velik tudi pri velikem materialu, ker gre pri pojavu menarhe pri srednji vrednosti (M) za absolutno nizko številko (14, 15, 16 let ali podobno). V našem primeru je σ skoraj 2 leti (1,83). Značilnost za σ je, da obsega $M \pm 2\sigma$ že 95,5% vsega materiala, pri $M \pm 3\sigma$ je praktično zapaden že ves material.

Zakonodavec ima torej v biometriji, v karakteristiki σ izvrsten pripomoček za določitev meje spolne zrelosti, kakor se zahteva pri nas v § 273 kz. Vprašanje pa je: Ali hoče zakonodavec zaščititi malo ali več deklet pred deliktom, ki ga kaznuje § 273 kz.? Ako hoče zaščititi malo, bo meja lahko nižja kakor je srednja vrednost za spolno zrelost — tak je primer de facto pri nas (hote ali nehoče; kajti zaščita sega do 14. leta, menarha pa nastopa povprečno najmanj 3 mesece kasneje!). Ako hoče zakonodavec zaščititi vsaj polovico deklet, se bo držal srednje vrednosti. Ako pa hoče zaščititi čim več deklet, in človeklajik bi mislil, da je to smisel tega paragrafa, potem bo moral potegniti mejo za priznanje spolne dozorelosti ženske nad srednjo vrednostjo; in sicer, ako hoče zaščititi skoro vsa dekleta pred spolno zlorabo za časa otroške dobe, bo zadostovala meja $M + 2\sigma$. Stvar je sila enostavna, ker zahteva le, da zakonodavec pozna čim več statističnega materiala o nastopu prve menstruacije, in sicer po možnosti iz čim več okrožij teritorija, za katerega naj zakon velja. Pri nas je stvar danes taka, da ščiti § 273 morda 44% Slovenk, torej niti ne polovice; meja pa bi morala biti 18 let ($M + 2\sigma$) namesto 14!

Sedaj pa pogledimo še po drugih krajih naše države! Kakor znano, je pri nas dokaj razširjeno mnenje, da so Srbkinje in Dalmatkinje prej spolno zrele kakor Slovenke. Stvar pa ni tako enostavna. Danes imamo že nekaj serij, ki dokazujejo, da gre pri

različnem nastopanju prve menstruacije za razlike, ki so utemeljene v zunanjih činiteljih, zlasti z različno stopnjo higiene. Tako vidimo velike razlike med mestom in deželo, pa tudi v mestu in na deželi še po socialnih in higienskih prilikah. V srbskih krajih naše domovine sta ta vprašanja raziskavala zlasti B. Maleš in A. Petrović (gl. v seznamu literature). In kaj vidimo?

506 Slovenk (iz Dravske banovine) . . .	14,42	(14,35—14,51)
284 Srbkinj (iz Drinske banovine) . . .	15,39	(15,30—15,48)
260 Srbkinj (iz Moravske banovine) . . .	14,88	(14,79—14,97)
522 Srbkinj (iz Vardarske banovine) . . .	15,73	(15,66—15,88)

1572 Jugoslovank iz vse države, večinoma iz province, pribl. 15,10!

Za okraja Banjane in Studenica v Srbiji poroča A. Petrović o povprečni menarhi pri 15—16letnih dekletih, kar bi srednjo vrednoto še povišalo. H gorenjim serijam pa pridejo še te številke:

53 Cigank (iz Drinske banovine) . . .	14,39	(14,30—14,48)
1078 gimnazijk iz Beograda (mesto!) . . .	13,41	(13,38—13,44)
351 telovadk — sokolic iz vse države . . .	14,07	(14,00—14,14)

Tudi slednje izvirajo večinoma iz mestne populacije.

Iz teh podatkov vidimo:

1. da je povpreček za doseženo spolno zrelost naših deklet na deželi za več nego eno leto višji, kakor predvideva naš kz.
2. da so le meščanke prej spolno zrele.
3. da še ciganke v Bosni niso s 14 leti zrele in
4. da ščiti § 273 le komaj nekaj nad polovico beograjskih gimnazijk in komaj nekaj odstotkov podeželskih deklet.

Če bi kdo hotel ugovarjati, da so te serije majhne, potem bo moral priznati, da je paralelnost vseh teh, tako različnih serij dovolj močan argument za kritiko določbe starosti v § 273 kz. Razen tega so vse te srednje vrednosti veljavne v mejah, ki so navedene v narekovajih; tudi spodnje meje pa so povprečno mnogo višje kakor bi ustrezalo določbi starosti po 273 kz.

Ako bi se zakonodavec držal meje $M+2$, bi se morala zaščita, ki jo nudi § 273 nedoraslemu dekletu, raztegniti vsaj do 18 in pol, celo do 19 let!

Poglejmo še „obče ljudsko mnenje“, na katero se je skliceval prej omenjeni pravnik! Isti Petrović poroča v nekaterih svojih razpravah, da smatrajo matere v onih v a s e h (v Bosni in Srbiji), ki jih je preiskal, pozno menarho za srečo in 18. leto za pravi čas prve menstruacije.

K sklepu moremo torej reči, da naš § 273 kz. ne upošteva dejanskega stanja biološkega pojava spolne dozorelosti pri nas in to-

rej ne more ustrezati svojemu namenu. Zato bi bilo potrebno, da se zakonita določitev dosege spolne zrelosti, vsaj za dekleta, povša — skladno s sedanjimi statistikami in ljudskim mnenjem — vsaj na 18 let.

Splošno pa naj se v zakonodaji, kolikor se tiče bioloških pojavov, upoštevajo dognanja strokovnjakov. Splošna določitev starostnih mej po koledarju je v resnici, kakor se izraža Schiötz, nesmiselna. Kjer je to mogoče in kjer bi to ustrezalo smislu določbe, naj bi se upošteval individualni razvoj, najmanjša zahteva pa je, da se zakonodavec poslužuje biometričnih karakteristik, zlasti σ . Nadalje naj daje prednost vsekakor statističnim dognanjem, tudi če so serije morda še majhne, so vendar boljša osnova, kakor t. zv. „splošni nazor“. Če bo tako postopal, bo svoje določbe vedno lahko tudi znanstveno utemeljil in branil pred ev. kritiko; gotovo bolje, kakor če se more sklicevati le na brezbarvno „splošno mnenje“ in na „skušnje“.

SLOVSTVO

Dolenc, M., 1929: Tolmač h kazenskemu zakoniku kraljevine Jugoslavije. Ljubljana.

Maleš, B., 1935: Menarha sela i varoši — uticaj socialnih prilika. Glasnik Centr. Hig. Zav. VIII/XVI/1—6, Beograd.

Petrović, A. 1932: Banjane. Bibl. Centr. Hig. Zav. br. 11, Beograd.

— 1934: Studenica. Ib., br. 15, Beograd.

— 1934: Početak menstruacije kod žena u Rogatičkom srezu. Glasnik Centr. Hig. Zav. XVII/6, Beograd.

— 1935: Početak menstruacije kod žena na Sitničkom srezu. Glasnik Centr. Hig. Zav. XVIII, Beogr.

— i B. Radovanović, 1936: Početak menstruacije kod žena u Mlavskom srezu. Soc.-med. pregled VIII, Beograd.

Schiötz, C., 1930: Menarke. Nord. Med. Tidsskrift II, Oslo.

Škerlj, B., 1930: Menarha pri Slovenkah. Zdravn. Vestnik II/3, Ljubljana.

— 1932: O některých problémech menarchy. Anthropologie X, Praha.

— 1937: Zum Problem: Menarche — Rasse — Umwelt. Die Med. Welt, Berlin.

Priv. doc. dr. Božo Škerlj.

Književna poročila.

Dr. Marković Golub: Komentar zakona o privrednim zadrugama. Štamparija „Privredni pregled“, Beograd, 1938. Str. 320, cena broš. din 70.

S prvim komentarjem novega združnega zakona se treba nekoliko izčrpnjeje pobaviti, ker se v njem že kažejo številna nikakor ne lahka in zlasti tudi ne zgolj teoretska vprašanja, ki jih zadaja novi zakon. Markovičev komentar namreč ni zgolj parafraza zak. besedila, kar je sicer rado pri prvih komentarjih. Pisec skuša prodreti v pomen in namen poedinih določb, išče njihovo ratio legis, primerja jih z določbami drugih združnih zakonov in prejšnjih načrtov, vladnega predloga in elaborata odbora Nar. skupščine, opozarja na neskladnosti med nekaterimi določbami in jih skuša izravnati. Kritika in rešitev ni vedno posrečena, toda je stvarna in — je. Piščev trud zasluži priznanje tem bolj, ker načrtom in vladnemu predlogu žal ni bila dodana obrazložitev in ker zapisniki skupšč. odbora niso objavljeni, kar je že celo škoda, kajti vladni predlog se je v skupščini jako spremenil; prav te spremembe pa so, kakor trdi pisec po pravici, povod nekaterih neprilicnih nesoglasij. Avstrijski načrt iz časa pred zedinjenjem, ki je tudi služil pri izdelovanju naših načrtov, piscu bržčas ni bil znan; v njegovi obrazložitvi bi bil našel pojasnila nekaterih določb, ki se mu zde nejasne ali nesmotrne. Pisec očito dobro pozna življenje zadrug in ima mnogo smisla za praktične potrebe. Njegovi nasveti za sestavo in vsebino pravil bodo prav koristni; tudi če jim ne bo vedno slediti, bodo zadruge opozorjene, na kaj treba misliti. — Knjigi so dodane določbe nekaterih drugih zakonov, ki še veljajo za zadruge nekaterih vrst, razpis min. fin. o taksnih osvoboditvah in stvarno kazalo, ki bi lahko bilo popolnejše. Tiskovnih napak je precej, tudi v besedilu zakona, „nevarne“ vobče niso; popravljenih je nekako polovica.

V podrobnostih se ne strinjam z vsemi piščevimi trditvami in razlagami. Seveda s tem nočem reči za vse te, da so napačne; mnogo jih je le dvomljivih. Sploh pa razlikujem: tolmačenju strogo združnopravnih določb je razmerno dokaj manj prigovarjati kot tolmačenju določb iz mejnih področij združnega in izvenzdružnega prava. Povsem nezadostno so obdelane kazenske določbe; pisec sicer na mnogih mestih opozarja, da je to in to ravnanje kaznivo, toda samih §§ 110 in sl. se skora ni lotil, dasi bi bilo prav potrebno.

Tu se nikakor ni mogoče baviti z vsemi dvomljivimi mesti komentarja, kajti so vprašanja, ki bodo potrebna monografske raziskave — zakaj pisec misli, da naše prilike tega še ne dopuščajo, res ne razumem — nekaj naj jih pa vendar omenim tu.¹ Str. 18, 52 in sl. Nasprotje, ki ga vidi pisec med 3. in 4. odstavkom § 1, ni da bi moralo biti, res pa je zakon nejasen in pravila bodo morala odločiti, ali naj imajo prednost „obresti“ od vložkov ali delež dobička po razmerju poslovanja z zadrujo, če bodo namreč priznavala družbenikom eno in drugo. — Str. 22. Napačen je sklep iz § 9, odst. 2, ob. z., da smejo konsumne zadruge nezadružnikom prodajati proizvode svojih nerokodskih podjetij; to bi smele le, če po svojih pravilih niso čisto konsumne, temveč mešane, konsumne in proizvodniške. — Str. 32. Iz §§ 3 in 39 se pač ne da z gotovostjo sklepati, ne da mora vsak ustanovitelj

¹ Ne bavim se s stvarmi, ki sem jih obravnaval v svojem članku v „Pravosudju“ 1938, v predavanju o poslovanju gosp. zadrug, ki je izšlo v „Sl. Pravniku“, ali v studiji o članstvu v gosp. zadrugah, ki je tudi izšla v letošnjem „Zborniku znanstvenih razprav“.

dati posebno pismeno izjavo, ne da morajo vsi ali vsaj prvih deset dati skupno. Mogoče je prvo in drugo. — Str. 43. „... jer svaki naziv pravnog lica uvek pretstavlja firmu“ (!). — Str. 47 in sl. 166 in sl. Zakon rabi izraz „poslovni delež“ za združnikov članski denarni² vložek in za skup upravnih in gmotnih pravic, ki jih ima združnik kot član zadruge („članstvo“); nadalje govori o vpisanih in o vplačanih deležih. Kako netočna je ta terminologija, ni treba razlagati. To priznava tudi pisec in skuša raztolmačiti pojme. Pri tem je prezrl osnovno razliko. Zato ima velike težave pri tolmačenju § 41, odst. 5, §§ 42 in 43 in pride deloma do nepravilnih sklepov. V podrobnosti tu ne morem. — Str. 62. Prav dvomljiva je trditev, da odloča ustanovna skupščina o sprejemu pravil z večino glasov. Pravila so *lex contractus*, sprejeti se morejo le soglasno. Kdor glasuje zoper bodisi le eno določbo načrta pravil, s tem umika svojo pristopno izjavo kot ustanovitelj; to sledi iz analogije s § 59, odst. 2, st. 3: prijavitelj mora v pristopni izjavi potrditi, da so mu znana pravila. Tega potrdila ne more dati, dokler pravil ni, t. j. dokler jih ni sprejela skupščina; tam pa jim pritrdi ali pa ne. Pisec to čuti sam, ko pripominja, da mora pač izstopiti tisti, ki ne soglaša s pravili; toda zakaj tak ovinek? — Str. 66, 67. Precizko tolmači pisec izraz „pogreške“ v § 8, odst. 1, češ da sodišče ne more dati pravil zadrugi v popravilo, če so nepopolna ali niso v skladu z zakonom, ampak da so pogreški le male slovnične, besedne in sl. napake. „Pogrešek“ je vse, kar ni v skladu z zakonom. Ta razlaga je edina smotrna in ne nasprotuje besedilu zakona. Po piščevi razlagi bi se morala zbog vsake ne zgolj jezične ali pravopisne napake zavrniti registracija in obnoviti ustanovitev. Cui bono, ko zakon ne sili? — Str. 70, 71. Napočna je trditev, da ni treba objaviti vpis onih dejstev, ki se sicer morajo vpisati v zadr. register, pa zakon objave ne predpisuje izrečno. Kot primere navaja pisec vpis osebnih sprememb v upravnem odboru, prestanka in izbrisa zadruge. § 9, odst. 5, pa določa izrečno, da odst. 2 (objava) smiselno velja za vse vpise v register. Redakcijska hiba ni v tem, da zakon objave ne predpisuje posebej pri vsakem vpisu, temveč le pri nekaterih, ampak v tem, da na nekaterih mestih ponavlja, kar je odredil že splošno. O nasprotju med § 9 in § 37 odst. 1. torej ni govora; § 9, odst. 5, velja smiselno, ne doslovno. V navedenih primerih je objava vpisa posebno važna. — Str. 105. K § 18, odst. 5, trdi pisec: „Po pravilu, kad god se odbije tužbeni zahtev, moći će se pretpostaviti, da je tužba podignuta lakomisleno“. To sega mnogo predaleč; zlonamernost ali lahkomišelnost se ne domnevata. — Iz določbe, da trpi združnik-intervenient stroške intervencije sam, sklepa pisec, da sam trpi tudi stroške pravde, ki bi jo nadaljeval, ko je zadruga „odstopila“ od pravedanja. Brez ozira na § 120 cpp je po besedilu § 18 dvomljivo, ali je tako nadaljevanje sploh mogoče; če je, trpi stroške pač tista stranka, ki zgubi „nadaljevano“ pravdo. — Str. 106. Dvomljiva je trditev, da posebno pooblastilo, dano članu upravnega odbora, ne preстане s prestankom članstva v upravnem odboru; v dvomu bo prav nasprotno bolj ustrezalo položaju. — Str. 132. Ne bi dejal, da se lahko pooblaste organi zadruge s pravili, da skličejo skupščino drugam kot na sedež zadruge. Zakon pravi povsem določno, da mora biti drugi kraj določen v pravilih samih. Tako je tudi prav, sicer bi sklicatelj lahko nalašč izbral kraj, kamor težko pridejo njegovi nasprotniki. — Str. 157. § 38, odst. 10. „Poništenje po zvaničnoj dužnosti vrši se u vanparničnom postupku, bez držanja ročišta, izvodjenja dokaza itd.“ Kaj pa § 2, št.

² Ali so mogoči stvarni vložki, zakon ne pove. Pisec trdi, da ne (str. 48, 50, 59). Meni se njegovi razlogi ne zde prepričevalni.

5 np.? — Str. 160. Pisec trdi, da se pristopna izjava ne more dati po pooblaščenju, ker treba v nji potrditi, da so prijavitelcu znana pravila, zlasti določbe o jamstvu; zato si tudi zakoniti zastopnik ne more postaviti pooblaščenca. Ali pa ne potrjuje zak. zastopnik za zastopanca prav tudi, da ta pozna pravila? Pač preozkosceno. — Str. 176. V zvezi s § 45, odst. 4, sklepa pisec, da ne velja po sodišču dana odpoved poslovnega deleža ali članstva, če zadruga prestane v tistem letu, v katerem je taka odpoved dana. To ne bo vedno res. Po sodišču se more dati odpoved šele, če upravni odbor ni reagiral na zadružnikovo neposredno odpoved. Učinek sodne odpovedi se bo torej časovno ravnal po prvotni odpovedi. Če je bila ta pravilno, pa brezuspešno dana n. pr. v poslovnem letu 1938., sodna v l. 1939., prestanek zadruga v l. 1939. ne zadene zadružnika. — Str. 191. Ker je zadruga trgovec, bo prišlo zanjo kot subsidiarni pravni vir za zadružnim in trgovskim zakonom, pa pred občin državljskim pravom v poštev trg. običajno pravo, kjer to določa trg. zakon. — Str. 194. Napačna je trditev, da bi smela zadruga po § 53/2, povračilo odškodnine od neposrednega storilca terjati le, če je odškodnino plačala na temelju izvršljive sodne odločbe. Zakaj dve pravdi, kjer bi zadostovala ena? — Str. 211. Pravilna je trditev, da odobritev letnih sklepnih računov še ne pomeni razrešnice, dvomljivo pa je, da to velja tudi obratno: da je mogoča razrešnica brez odobritve letnih sklepnih računov. Dejal bi, da ni. — Str. 224. Pisec očita zakonu pomoto v § 67/2, ki določa, da se v likvidacijski bilanci zneski vrednosti poslovnih deležev, rezervnega fonda in drugih fondov ne vpisujejo v pasiva, dasi so pasiva in se brez njihovega vpisa ne vidi pravo imovinsko stanje zadruga. „Važnost ovog bilansa je isto tako velika kao i svakog godišnjeg bilansa.“ Zbog toga i on se mora sastaviti kao i svaki drugi bilans.“ Sklep je napačen, ker je namen likvidacijske bilance popolnoma različen od namena letne bilance. Postavka rezervnega fonda n. pr. vendar stvarno ne pomeni, da dolguje zadruga ta znesek komu drugemu — izjema pri socialnih fondih v korist uslužbencem — ampak le, da se toliki znesek ne sme za združnike porabiti kot poslovni prebitok. V likvidaciji pa služi vrednost rezervnega fonda, če treba, poplačilu dolgov. Ali bo komu palo v glavo, da bo predlagal uvedbo stečaja, ker so pasiva v številski rezervni fond večja od aktiv? Ali se bo uvedel stečaj, če imovina zadostuje za poplačilo dolgov, ne pa, za temi, za izplačilo vrednosti poslovnih deležev? Pravilno je pisec stvar predložil na str. 231, 246 in pri § 78. — Str. 230. Zakon določa v § 69/1, da se zneski, potrebni za poplačilo znanih, pa ne prijavljenih, še nedospelih, spornih ali pogojnih terjatev položijo pri reg. sodišču. V odst. 2 in 3 določa, da se nato izplača vrednost deležev bivših zadružnikov in za njimi vrednost deležev sedanjih zadružnikov. Odst. 5 pa določa, da se zneski, ki se ne bi dvignili do konca likvidacije, položijo pri reg. sodišču; če se ne pobere v dveh letih, jih sodišče izroči revizijski zvezi itd. Pisec sklepa iz teh določb, da s potekom dveh let ugasnejo zahtevki oseb, za katere so se zneski položili in izrečno omenja tudi zahtevke upnikov iz odst. 1. To ne bo prav. Predvsem zakon sam loči upnike od zadružnikov. Za terjatve prvih določa položitev pri sodišču posebej v 1. odstavku; iz tega sledi, da se določba odst. 5 tiče samo terjatev zadružnikov. Dalje odst. 5 ne govori naravnost ne o zastaranju — tako pisec — ne o prekluziji ali zamolčanju, ampak določa le, da naj revizijska zveza denar porabi po § 70. Ta pa določa v 2. odstavku, da predpisi za porabo likvidacijskega prebitka veljajo tudi za imovino, položeno pri sodišču, če je upravičenci ne pobere pred zastaranjem. Jasen zakon res ni. Vendar menim, da zadružni zakon ni hotel urediti „zastaranje“ terjatev zoper

zadrugo, ki sploh ne izvirajo iz združnega razmerja, in da se to dovolj jasno vidi prav iz § 69, odst. 1. Zneski za te terjatve se torej tudi po preteku dveh let po koncu likvidacije ne izroče revizijski zvezi, ampak ostanejo pri sodišču upnikom na razpolago po predpisih o sodnih poglih. Vprašalo bi se le, ali potem zapadejo po teh predpisih ali pa se izroče rev. zvezi. Slednje bi se morda dalo zagovarjati, ko je zakon sicer nejasen, vendar pa vsekakor favorizuje zadruge. Mnogih podrobnosti, ki so v zvezi s §§ 69 in 70, tu ne gre razpravljati, tem manj, ker jih tudi pisec ne omenja. — Str. 237. Zdi se, da pisec bistva spojitve — *successio per universitatem* — ne pojmuje pravilno, dasi potem pravilno tolmači posamezne določbe, deloma v nasprotju s svojimi splošnimi izvajanjem. — Str. 259. Pisec vidi nasprotje med § 75, odst. 7., in § 88 in trdi, da velja § 88 samo, kadar se stečaj ne uvede ali odpravi, ker je samo en upnik, ne pa tudi, ker imovina ni zadostna za pokritje stroškov stečajnega postopanja. Zakon se res ne izraža jasno, kajti po § 77 se stečaj ne uvede ali se odpravi, če niti z ozirom na jamstvene zaveze združnikov ni pričakovati pokritja omenjenih stroškov, § 88 pa govori o nezadostni stečajni masi. Drugo ni točno rečeno, mišljeno je isto, kar v § 77. Če niti iz jamstvenih zavez ni pričakovati pokritja stroškov, se stečaj ne uvede ali odpravi, izvede pa se postopek po §§ 79 do 87. Nasprotja torej ni. — Iz sicer dobro obdelanega poglavja o reviziji bi omenil samo trditev (str. 284), da revizija obsega samo poslovanje po poslednji reviziji, le „superrevizija“ lahko tudi že pregledano poslovanje. To je pretesno. Posli se z revizijami ne prekinjajo, temveč teko naprej; pri prihodnji reviziji se lahko pokaže, da prej neopažena napaka sega nazaj ali da je vsaj v zvezi s prejšnjim poslovanjem, ki samo zase morda ni bilo napakno. Pojma „superrevizije“ zakon ne pozna; najbrže misli pisec na izredne revizije, ki seveda lahko izrečno obsegajo več razdobij.

V vsakem novem zakonu se pojavljajo številni dvomi; pri združnem zakonu jih je tem več, ker je bil v zadnjih trenutkih pred sprejemom na mnogih mestih tako globoko spremenjen. Zato navedene pripombe knjigi ne zmanjšujejo pomena in uporabnosti, namen jim je le, opozoriti prakso na dvome in pripomoči, da bo nova izdaja knjige, ki pride gotovo kmalu, čim boljša.

Milan Škerlj.

Perić P. Ilija: Uredba sa zakonskom snagom o legitimacijama (poslovnim knjižicama) radnika i nameštenika i propisi za njeno izvršenje. Beograd, 1938. Str. 174, cena 30— din.

Knjižica obsega novo uredbo o poslovnih knjižicah z dne 24. marca 1938, ki je za vse službojemce enotno uredila vprašanje poslovnih knjižic in s tem ukinila dosedanje partikularne ali posebne določbe (pri nas določbe naredbe o gospodinskih poslih in viničarske uredbe, poleg tega tudi § 120 zakona o zaščiti delavcev in §§ 307 do 311 ob. z.) ter pravilnik k tej uredbi z dne 14. julija 1938 in pa navodila z dne 14. oktobra 1938. Pisec je opremil navedene pravne vire z izčrpnim komentarjem in nekaterimi stranskimi viri, na koncu pa je pridejal še zgoščena lastna pojasnila novih ureditev, tako n. pr. o tem, kdo izdaja poslovne knjižice, o nje izpolnjevanju itd.

Pisec se v svojem komentarju bavi vestno s številnimi vprašanji, ki jih je uredba povzročila posebno z ozirom na dosedanje ureditev. Tako obravnava zanimivo vprašanje, kakšen vpliv ima nova uredba na kratko pred njo izdani pravilnik o izdajanju mornarskih knjižic in meni (str. 15), da ga je uredba derogirala (nasprotno mnenje v moji razpravi „Poslovne knjižice“, Organizator, 1938, 86); vsekakor pa je derogirano, dasi ne izrečno, prav tako nedavno izdano navodilo o pri-

bavljanju poslovnih knjižic pomožnega osebja z dne 31. januarja 1938 (Sl. Nov. 27/X), ki pa ni omenjeno. Dotika se tudi vprašanja (str. 27), ali ima službodavec pravico, zadržati poslovno knjižico; pravilno ugotavlja, da rabi službodavec knjižico samo ob vstopu službojemnika v službo, ko jo vpogleda in izvrši v njo potrebne vpise, dočim jo rabi službojemalec nepretrgoma, n. pr. za izkaz pri ustanovah socialnega zavarovanja in tudi kot splošno legitimacijsko listino. Uredba poleg te splošne ustanovitve funkcije poslovne knjižice ne rešuje izrečno vprašanja, ali mora biti med trajanjem službenega razmerja shranjena pri službodavcu, dočim je nasprotno obrtni zakon v § 309, ki ga je ravno ta uredba ukinila, določal nasprotno, namreč da mora biti poslovna knjižica shranjena pri službodavcu. Če torej grozi uredba vsakomur (t. e. čl. 15), ki knjižico neupravičeno zadržuje, s kaznijo, poleg tega pa določa (4. odst. čl. 9), da mora službodavec vrniti knjižico službojemniku najdalj v 24 urah po razvezi službenega razmerja, s tem še ne ustanavlja, da bi se morala knjižica med trajanjem službenega razmerja nahajati pri službodavcu. Zato piščevo mnenje, da „je ostavljeno praksi, da ga ona reši na harmoničan način, t. j. u skladu sa pravilno shvačenim interesima radništva i poslodavca koji imaju interesa da ih radništvo — sa poslovnom knjižicom u ruci — ne napušta trenutno i bez odkaznog roka“ po m. m. ni pravilno, ker po spremeni nem pravnem stanju in funkciji poslovne knjižice ta listina nikakor nima namena, da bi služila službodavcu kot sredstvo, da zadržuje službojemnika v službi. Tudi se ne morem strinjati s piščevim mnenjem, da so dolžni — poleg vpisov v poslovno knjižico — dati službojemnikom spričevalo o njihovi službi samo po § 121 zakona o zaščiti delavcev, in sicer samo, kolikor ne vršijo „poslov višje vrste“ po 2. odst. § 3 tega zakona, ker so ostale določbe obrtnega zakona o spričevalu (§§ 249 in 250), ki dajejo tako delavcem, kakor tudi nameščencem pravico do spričevala, v veljavi tudi po uveljavljanju uredbe o poslovnih knjižicah, posebno, ko sta 2. in 3. odst. § 309 ob. z., ki ju je ta uredba ukinila, sama navajala na § 249 istega zak. Pravilno opozarja pisec na to (str. 65), da velja glede nameščencev po tej uredbi, ki jim daje posebno listino, namreč legitimacijo, poseben pojem nameščenca, namreč pojem nameščenca po zakonu o pokojninskem zavarovanju nameščencev.

Perićev komentar tega važnega, sedaj enotnega poglavja našega delovnega prava je skrbno in temeljito delo, ki ne dokazuje samo piščevih strokovnih odlik, marveč bo tudi izvrstno služilo praksi.

S. B.

Dr. Blagojević Borislav: Osnovi nauke o državljanstvu. Geca Kon. Beograd 1938. Str. 148.

Pisec je znan po svojih strokovnih delih iz področja civilnega materialnega in procesnega prava. V okviru problemov mednarodnega civilnega prava ga zanimajo tudi vprašanja, vezana z državljanstvom pravnih subjektov. Obdelal jih je v razpravah, priobčenih v Arhivu za pravne i društvene nauke, Mesečniku in Pravosudju. To ga je napotilo, da je napisal sistem našega pozitivnega prava o državljanstvu pod gornjim naslovom. Upravičenost dela najbolj izpričuje dejstvo, da je ono prvo te vrste, čeprav je minilo že deset let, odkar smo dobili zakon o državljanstvu. Piščev namen je bil, kratko in jasno obdelati določbe zakona ter jih teoretično sistematsko presvetliti v luči njegovih vodilnih idej, da bi tako bil dobljen trden oslonec za odločanje primerov, glede katerih je praksa doslej kolebala. Da bi ta načela prišla do kar najbolj prijemljivega izraza, se je spustil

pisec pri orisu posameznih problemov našega pozitivnega prava o državljanstvu tudi v splošnejša teoretska razpravljanja ne samo pravne ter pravnoprimerjalne, temveč tudi obče sociološke odnosno pravno-sociološke narave. Prav ta prvina piščeve obdelave snovi posebno usposablja knjigo za priporočljiv učni pripomoček.

V uvodu obravnava pisec pojem državljanstva, važnost njegove ustanove, mesto vede o državljanstvu v sistematični klasifikaciji disciplin, pravno naravo državljanstva, njegovo dokazovanje ter končno podaja izvore našega prava o državljanstvu. Pravilen je piščev nazor, da spada veda o državljanstvu po svojem predmetu, ki je temeljna ustanova, enako važna za zasebno kakor za javno pravo, v okvir ustavnopravne vede. Knjiga je nato razdeljena na štiri dele. Prvi trije slede sistematiiki zakona o državljanstvu in se bavijo s pridobitvijo državljanstva, s prenehanjem državljanstva in s prvobitnim oblikovanjem jugoslovanskega državljanstva. Četrti del razpravlja o konfliktih in kolizijah državljanstva, ter posebno obravnava pravni položaj oseb brez državljanstva ter oseb z več državljanstvi. To je logični zaključek dela, ki ilustrativno kaže pomen državljanstva za posameznikov pravni položaj. Medtem ko piscu sama snov prvega in drugega dela ni mogla zadati posebnih težav, saj ima zakon jasne in odrejene določbe in je za njih razumevanje na razpolago še komentar dr. Pirkmajerja, kateremu gre prav poseben pomen zaradi dejstva, da sta komentar in tvorec osnutka zakona o državljanstvu ista oseba, je zahteval tretji in četrti del mnogo truda. Posebno v tretjem delu, kjer je bilo treba prikazati sistematično številne, vprašanja državljanstva tičeče se odredbe mirovni in drugih mednarodnih pogodb, je prišla piščeva erudicija in temeljitost do popolne veljave.

Nočem kakor koli manjšati nesporno vrednost prikazanega dela, vendar mislim, da je prav, če opozorim na nekaj podrobnosti. Na str. 25 in 26 uporablja pisec promiscue izraza pozakonjenje (legitimacija) in prirojenje. Ne morem presoditi, ali to jezikovno ustreza srbskemu izrazoslovju. Vendar v obravnavani materiji ta raba nikakor ni srečna, ko uporablja zakon izraz „prirojenje“ za pojem naturalizacije, ki je svojstven način pridobivanja državljanstva, popolnoma različen od načina pridobivanja s pomočjo legitimacije. Na str. 26 pisec potem sam zoperstavlja cba načina pridobivanja glede na njih obseg, tako da se na isti strani enkrat uporablja izraz „prirojenje“ za pozakonjenje, drugič za naturalizacijo. To jasnosti pojmov pri čitatelju, ki snovi še ne pozna, gotovo ne more biti v prid. Na isti strani se mi zdi tudi slabo oblikovan sledeči stavek: „... pozakonjenje mora biti učinjeno od oba roditelja bilo samo od oca, jer inače, t. j. ako je ono učinjeno samo od majke, ono neće uticati na državljanstvo pozakonjenog lica: ono zadržava državljanstvo matere“. Menim, da bi bil ta stavek lahko izostal, ker ne pove ničesar. Zakaj pravno pomembno je samo, ali je pozakonitev nastala po naših v poštev prihajajočih partikularnih pravnih predpisih in ali je nezakonski oče naš državljan. Če sta ti dve dejstvi podani (saj je legitimacija tudi samo dejstvo, učinek, ki avtomatično nastopi na osnovi norme objektivnega prava, če so izpolnjeni za to potrebni pogoji), potem se smatra dolej nezakonsko dete našega državljana in tuje državljanke za našega državljana od dne rojstva, če je mlajše od 21. leta (§ 8). Na str. 43 imenuje pisec prehodno odredbo § 58 z. o drž. „nepozitiven“ predpis, ker ni več izvedljiva odnosno ker je danes že brezpredmetna. S tem izrazom se ne strinjam, kajti pozitivnost in uporabljivost sta dve popolnoma različni kakovosti pravnega predpisa. Nr. str. 45 in 46 uporablja pisec izraz „banovina“, ki je teritorialni pojem mesto pravilnega iz-

raza za oblastvo odn. oblastvenega organa, ki bi bil banska uprava odn. ban. Na str. 47, 76 in 81 proglašajo pisec odredbe čl. 35, 54, 56, odst. 1 in 58, odst. 1 uredbe ministrstva notranjih poslov za izvajanje zakona o državljanstvu z dne 28. decembra 1928 za nezakonite, češ da pomenijo po svoji vsebini prekoračenje zakonske pooblastitve, dane v § 63 z. o drž. Te trditve se mi zde z ozirom na ohlapnost pooblastila („Pooblašča se minister notranjih poslov, da z uredbo predpisuje bližje odredbe za izvajanje tega zakona“) precej tvegane in bi osebno ne delil piščevega naziranja glede nezakonitosti čl. 35 in 54 uredbe. Zakaj pisec navaja na str. 76 čl. 58, odst. 1 uredbe, ne razumem, mogoče gre za tiskovno napako, kajti zveze med to določbo in piščevimi izvajanjem ni. Vsekakor tej odredbi ni mogoče očitati nezakonitost, saj samo razlaga prvo izjemo načelne norme § 29 zakona o državljanstvu, dočim razpravlja pisec v besedilu o drugi izjemi, ki jo ta norma še predvideva. Najbolj tehten je ugovor proti zakonitosti odst. 1, čl. 56 uredbe. Vendar je jasno, da je ta odločba samo hotela popraviti, odnosno točneje odrediti normo § 29 zakona o državljanstvu, ki je gotovo po pomoti ohranila tako široko dikcijo, kar že kaže analogija po § 10 istega zakona. Končno to tudi ni osamljen primer v odnosu zakona in njegove izvedbene uredbe. Omembe vredna je piščeva teza na str. 85, da je treba razumeti pod civilno službo tuje države v smislu § 32 z. o drž. ne samo državno službo v striktnem pomenu besede, temveč tudi vsako opravljanje javnih funkcij v okviru raznih samoupravnih oblastev, organiziranih v tuji državi. Interesantna je tudi piščeva razlaga (str. 37) izraza „brakom vezana žena“, uporabljenega v avtentičnem zakonskem besedilu. On pravi, da je mišljen „punovažno dejstvujuči brak“, da ta izraz zato ne obsega ločitve zakona od mize in postelje. Pisec ta svoj nazor opira na nasprotni argument iz § 43 z. o drž. Vprašanje je, če je taka razlaga nujna, če ni predpis § 43 specialen. V tem primeru njegov smisel ne bi bil prosto raztegljiv na druge primere, kjer zakon govori o „brakom vezani ženi“ kot n. pr. v § 12. Izvedbena uredba ima na več krajih opravka s tem pojmom in dosledno uporablja značilni besedni obrat „udata o d n o s n o brakom vezana žena.“ Nesporna piščeva zasluga je, da je te probleme obeležil, kajti niso samo teoretično zanimivi, temveč tudi praktično važni, zato sem jih tudi omenil. Brez dvoma bi bili prišli piščevi vidiki do še večje veljave, če bi jih bil mogel podpreti bodisi s pritrdilnimi ali odklonilnimi odločbami pristojnih oblastev. Končno bi bila knjiga še pridobila, če bi bil pisec na koncu podal kratek pregled domače literature, ki se bavi z vprašanji o državljanstvu in če bi morebiti še naštel kakšna važnejša tujejezična splošna dela o pravni ustanovi državljanstva. To so obenem edine opombe, ki jih je mogoče pristaviti temu lepemu in uspelemu delu.

Dr. Gorazd Kušej.

Dr. Torggler Karl: *Stadtrecht und Stadtgericht in Klagenfurt. Beiträge zur Geschichte des Verfassungsrechtes in den oesterreichischen Alpenländern.* Kommissionsverlag Ferd.-v. Kleinmayer, Klagenfurt, 1937. Strani 128.

Ni, da bi šele poudarjal važnost te knjige za naš Slovence. Saj je okolica Celovca zibelka prve slovenske države, pa od postanka in propasti le-te do konca srednjega veka tako bore malo vemo iz njene pravne zgodovine. Tudi naznanjena knjiga za vprav omenjeno dobo ne prinaša mnogo novega, pač pa za dobo od početka novega veka pa do konca 18. stoletja. Pisec dela ni novinec v pravni zgodovini. Po poklicu odvetnik v Inostodu, se je povzpел že po svojih predelih do znamenitega pravnozgodovinskega raziskovalca. Seveda mu je Celovec nudil prav lepih virov v svojih arhivih, ki jih je pa še izpopolnil

tudi po dunajskih in deloma graških. Kakor kaže podnaslov te monografije, je šlo pisatelju v glavnem za prikaz procesualnega prava. Vprav s te strani pa je stvar zelo težavna, ker treba črpati iz praktičnih primerov in iz njih najti pravilno prečiščeno sintezo. Recepcija rimskopravnega procesa pa obče pravo se borita zoper nemškopravni proces še vedno, četudi gre za čas po l. 1533. pa do dobe Jožefa II. Značilno je, da je ostalo dolgo časa omenjene dobe pri dvojnem tipu: Mestna pravda (Stadtrecht) je eksistirala poleg mestnega sodišča (Stadtgericht). Prva, mestna pravda, starejši tip, je poslovala za meščane kot take, vendar je moral biti punctum višji od 10 fl po vrednosti. Drugo, mestno sodišče je bilo sprva kazensko sodišče, pa se je udeleževalo sčasoma tudi kot splošno sodišče za tujce. Ker se je pa vprav po tej strani odlikovalo po okretnejšem in bistrejšem poslovanju, so se še drugi prebivalci Celovca razen meščanov zatekali k njemu, zlasti spričo dejstva, da je bilo itak enako zasledeno kot mestna pravda (mestni sodnik z nekaterimi člani mestnega sveta). Leta 1680. je mestna pravda sploh prenehala poslovati. Instance so bile poslej — magistrat — svetniki — vlada notranje Avstrije. Torggler polaga največjo važnost na to, kako se je proces začel, vršil, končal, kako se je prisojeni zahtevek izterjal; rimskopravni vplivi na proces so bili neznatni. Tudi pravna pot po pritožbi in stečajni postopek se obravnavata. Naj omenimo, da je tudi postopek glede posojilnih pisem s klavzulo o „Landschadenbund“ orisan. Vse to bo pravni zgodovinar, ki se hoče baviti z dokaznim postopkom naših mest (gl. spis poročevalca o Brežicah iz skoraj iste dobe v ZZR XII.), primerjal, pa mu bo dobra pomoč za pravilno presojo. Torggler omenja tudi narodnostno stran; odklanja vplive „von slavischen Rechtsgedanken“ na sodni postopek v Celovcu, dasi priznava, da gre za obmejno mesto v jezikovno mešanem območju. To si razlaga tako, da so bili tudi Slovenci v Celovcu večji nemščine. Samo enkrat, v l. 1631. je našel zabeležbo, da se je toženec zagovarjal „windisch“. Navzliv tej konstataciji bi vendarle sodili, da se v tisti dobi morda le ni tako malo govorilo pred mestnim sodiščem v slovenskem jeziku. Saj tedaj ni bilo še nacionalizma v modernem smislu besede, niti ni bilo nekako „manj-vredno“, če se je govorilo slovenski. Saj so tudi fevdniki prisegali svojim gospodarjem v slovenskem jeziku, seveda, ker drugega jezika niso znali, in to v isti dobi in v isti okolici Celovca, tako škofu v Krku, pa še v Gradcu notranjeavstrijski vladi. Vsekakor pa si je stekel Torggler tudi za našo pravno zgodovino svojih zaslug, ko nam je odkril pravno postopanje mesta, obdanega s slovenskimi prebivalci, za dobrih 250 let, ki ne bo v mnogem različno od mest na ostalem slovenskem ozemlju.

Dr. Metod Dolenc.

Hiršl Jakob: O dokazu u gradjanskim parnicama. Zagreb. Naklada dr. Vjekoslava Čopa, odvjetnika u Zagrebu 1939. Str. 444.

Naznanjeno delo je izmed redkih jugoslovanskih knjig, ki obravnava monografično v velikem obsegu snov iz civilnopravnega postopanja. Pozitivno pravo o dokazovanju si je izbral pisec, sodnik po poklicu, kakor pravi sam, zato, ker izpolnjuje dokazovanje največji del pravde in to tako časovno kakor tudi vsebinsko in ker je novi civilnopravdni postopnik vprav v materijo o dokazih vnesel pravečato revolucijo. Moderna načela o dokazovanju po novem postopniku da so naravnost v nasprotju z načeli stare legalitete (na nekdanjem hrvatsko-slavonskem področju). To vse da kaže dovolj, da je takšno delo bilo potrebno in to s stališča prakse kakor tudi teorije. Knjiga je razdeljena na tri dele. Prvi obsega v dvanajstih poglavjih splošne določbe o dokazovanju, drugi v sedmih oprostivne odn. olaj-

šave od dokazne dolžnosti (?), tretji, najobširnejši, v šestih posamezna dokazila, v sedmem pa institut razodetne prisega, čeprav predstavlja v čl. 35 ucpp. urejena razodetna prisega civilnopravni zahtevek in ne posebne vrste dokazila v pravnem postopku. V dodatku se obravnavajo predpisi o zavarovanju dokazov, o sodiščih in sodnikih v dokaznem postopku in o pravnih sredstvih v tem.

Snov je obravnavana obširno in nudi zato več ali manj izčrпно obdelavo, tako da je po njej jasno, kaj je in kakšen bodi cilj dokazovanja. V tem pogledu bo knjiga vsekakor izpolnila piščevo pričakovanje. Pisana je živahno in se čita gladko. Nje posebnost, zlasti prvega dela, pa je, da so navzlic zunanji sistematični posamezna poglavja obdelana samo zase in kot posebne razprave razvrščene v enote višje vrste. To seveda razbija strogo sistematiko in nemoten prehod pri obravnavanju snovi iz enega poglavja v drugega, ima pa hujšo posledico, namreč precej pogosta, obširna in celo večkratna ponavljanja enih in istih razpravljanj (n. pr. § 369 cpp. na str. 22, 39, 51, 176 sl.; o indicij str. 30 sl., 62; o poizvedbah str. 51, 102, 108, o primerjanju rokopisov str. 207, 221, itd.) To se občuti tem bolj, ker jedrnatost in zgoščenost nista piščeva vzora. Ponavljanja pa vzbujajo često dvome, ker se dotična razlaganja ne navajajo vselej izčrпно in zato sem pa tam tudi ne točno. Pri tem je pisec navzlic obširnemu razpravljanju izpustil nekatere stvari, ki bi jih bilo omeniti, zlasti ko je knjiga zasnovana tako široko. Tako opozarja na str. 194 na predpise o overavljanju po pravnopomočnih pogodbah, a poleg § 407 cpp. ne omenja še § 289 np., ki je sedež te materije. Na str. 332 se govori o spiskih stalnih izvedencev, ki se vodijo na Dunaju, se omenja, da imamo pač uredbo iz l. 1932., kako se postavljajo izvedenci v prisilni dražbi, pripominja pa se obenem, da take uredbe za področje civilnega pravnega postopka še nimamo. Vendar pa prinaša na str. 354 pod črto opombo 326, v kateri se navajajo §§ 81, 82, 85, in 84 sp., ki govore o spiskih stalnih sodnih izvedencev in tolmačev pri naših sodiščih. Tu pa tam se je vtihotapilo v knjigo tudi nekaj naziranj, s katerimi se bo težko kdo strinjal. Na str. 13 se trdi, da kršitve zabrane novot po prizivnem sodišču ne utemeljujejo nobenega revizijskega razloga. Na str. 36, 100, da se more izvesti dokaz z izvedenci in ogledom, tudi če ni dokaznega predmeta, da za dokaz z listino običajno ni treba dokaznega sklepa (str. 57, 208). Netočna je trditev, da mora navesti sodišče v sodbi, katere dokaze je zavrnilo (str. 89), in da je v nekih primerih treba dokazni sklep utemeljiti (str. 93). To ne bo držalo, utemeljitev spada v sodbo, iz te se mora videti, zakaj ponujenih dokazov ni bilo treba izvesti. Stavek o tem, doklej gre pravica izbere pri alternativnih obligacijah, je tako nejasno stiliziran, da se ne izve, kaj je prav v konkretnem primeru. Sem bi bilo pritegniti še predpise izvršilnega prava (§ 17), ki urejajo to vprašanje. Izvajanja o zaslišavanju priprostih sospornikov kot prič in strank (str. 264) ne bodo povsem pravilna. Na str. 215, 255, 256 se govori o nepopolnem dokazu s trgovinskimi knjigami, dnevniki in sklepnimi listi mešetarjev. Z razliko popolnih in nepopolnih dokazov je cpp. pometel (§§ 391 in 368 cpp.). Če so te knjige in zapiski vodeni tako, kakor zahteva zakon, velja tudi glede njih svobodna dokazna ocena.

Navzlic vsemu temu je treba priznati, da se pisec v materiji dobro spozna in da jo podaja na ne malo mestih vprav nazorno. Njegova razgledanost po literaturi pa se omejuje, kakor se to pač opaža pri večini jugoslovanskih pravnških pisateljev, skoro brez izjeme na sistematična in eksegetična dela, a še ta ne vsa, dočim se razprave in članki po največ niti ne omenjajo. Mislim, da to ne more biti v prid razvoju domače literature. Za vsako pravno panogo, ki se izživlja tako

rekoč v praksi, je seveda zelo važna tudi judikatura. Te se poslužuje tudi pisec, a le dunajske, dočim domače ne navaja. Prav tako se po nepotrebnem sklicuje in navaja mnenja in izreke nekdanjega dunajskega pravosodnega ministrstva. Kar je bilo tega dobrega, je prešlo že davno v literaturo in judikaturu in dobilo tamkaj konkretnější, utemeljenejši izraz. Omeniti pa treba, da tudi to ni posebnost samo našega pisca, ampak skoro splošnost naših piscev sploh. Kdor hoče pokazati, da piše s širšim obzorjem in bolj poglobljeno, se poslužuje takih tujih virov, ki se niti v tujini ne smatrajo več za take, na domače, ki jih je tudi nekaj, pa pozablja.

Dasi knjiga ne prinaša novih razkritij, jo je treba vendarle pozdraviti in priporočiti. Ze zato, ker obravnavna na široko zelo važno in obširno snov iz civilnopravnega postopanja iz enotnega vidika in ker nudi s tem vpogled v bistvo našega dokaznega postopka, ki je v mnogih predelih naše države res naravnost nasproten poprej veljavnemu. Zato želim, da bi se s knjigo seznanili vsi, ki imajo kakor koli posla s civilno pravdo.

Dr. Rudolf Sajovic.

Dr. Holzmann Hugo: Unifiziertes Handelsgesetzbuch im Königreich Jugoslawien. Samozaložba. Zagreb 1938. Str. 251; broš, cena din 100.

Že drugi nemški prevod našega novega trgovinskega zakona, ki mu je prevajalec dodal kratek predgovor in kratko stvarno kazalo. V predgovoru razvitim mislim ne bi mogel povsem pritrditi, prevod sam pa žal prav tako malo ustreza nekoliko večjim zahtevam kakor prevod Dorothe v. Ehrenwalla (gl. „Pravnik“ 1938, str. 234). Z izvirnikom v roki sem pregledal 86 paragrafov. Samo za 3 se da reči, da je prevod brezhiben, za 34, da je smisel zadet, prevod pa premalo spreten; za 28 treba reči, da so v prevodu manjše netočnosti, v 21 paragrafi je zgrešen smisel ali pa so v njih hujše, včasih prav hude napake (§§ 105, 111, 116, 141, 151, 185, 195, 231, 261, 276, 311, 361, 386, 401, 431, 451, 461, 467, 472, 486, 496). Terminologija je vobče bolj dosledna kot v omenjenem prejšnjem prevodu, povsem dosledna ali zadeta pa tudi ni. „Zanimanje“ je „Beruf“, „Stand“ in „Beschäftigung“; „u vidu privrednog zanimanja“ je različno prevedeno v § 1 in § 76; „stvarni vložki“ so prav „Sacheinlagen“, v § 191 pa „Sachwerte“; „udruženje za revizije“ je prav „Revisionsvereinigung“ v § 309, na drugem mestu pa „Treuhandgesellschaft“; „važi“ ali „vredí“ redno „kann angesehen werden“ mesto „gilt“ (fikcija, ne pa prosta domneva); „odgovornost“ nekajkrat „Verantwortung“ mesto „Haftung“; zamenjano je „prevremeno“ s „privremeno“ in „povremeno“; „uprava“ je „Verwaltung“, „Vorstand“ in „Vervaltungsausschuss“; vrste nadzornih ustanov niso povsod strogo ločene; „Osobene koristi“ so „persönliche Vorteile“ mesto „besondere Vorteile“; „sporedna povremena nenovčana davanja“ naj bodo „kleinere provisorische“ — ali „zeitweise-Leistungen, die nicht in Geld bestehen“. V tretje gre rado, kakšen bo prihodnji prevod, če ga učakamo?

M. Škerlj.

Timoškin Vladimir: Nužna odbrana. Sarajevo 1939. Štamparija „Bosanska pošta“. Str. 66.

Pisatelj te knjižice je sekretar vrhovnega sodišča v Sarajevu, torej že po svoji službi v stalnem stiku s praktičnim pravosodstvom v najvišji instanci; zanima ga pa posebno kazensko pravo. Plodovi tega njegovega zanimanja sta — poleg manjših razprav — že dve od njega izdani zbirki sodnih odločb. V pričujočem novem, samostojno izdanem delu ga vidimo zopet kot marljivega opazovalca, kako se vrši pravosodstvo najvišjih instanc glede vprašanja, ki ga smemo šteti za eno izmed najvažnejših v kazenski praksi. Posebna prednost dela je logična.

razčlenitev podvprašanj, dalje upoštevanje spornih rešitev podvprašanj v jugoslovanski književnosti, slednjič kritična motritve teh rešitev in njih primerjanje z judikati naših najvišjih sodišč. Želeli bi pač izčrpnosti pri uporabi judikatov, ki bi bila pač dosegljiva, saj slovenščina jugoslovanskemu pravniku ne more biti ovira. Judikati, ki so v Odločbah našega Slov. Pr. tiskani (gl. n. pr. št. 193, 237) niso niti omejeni. Tudi pogrešamo omembe nekoliko razprav, ki bi bile dobre opore za oceno pisateljevih trditev, n. pr. glede oblike sodbe v primerih, če zakon odreja, da „storilca ni kaznovati“. Na drugi strani pa odobravamo, da se je pisatelj v svoji de lege lata pisani brošuri čisto oprstil sicer tako priljubljenega navajanja citatov iz razprav ali knjig tujcev. Naš sodnik, branilec, pooblaščenec mora znati večje razložiti naše pravo, zraslo iz naših prilik, za naše potrebe. Tujemu pravu vsa čast, ampak ono ne sme biti podlaga za tolmačenja naših norm, razen, če se vidi iz materialij k zakonu, da je naš zakonodavec namenoma posnemal tuje pravo. Brošuro toplo priporočamo praksi, pa tudi vsem, ki se hočejo seznaniti z obravnavanimi, precej zamotanimi problemi silobrana.

Dr. Metod Dolenc.

Spomenica IX. glavne skupščine kongresa pravnikov Kraljevine Jugoslavije v Rogaški Slatini in Mariboru od 25. do 27. septembra 1939. Uredil Fran Orožen. Ljubljana. Izdal Stalni odbor kongresa. 1939. Str. 207. Cena 45 din.

Tri tedne pred nameravanim letošnjim kongresom je izšla običajna Spomenica. V knjigi so opisane po kratkem predgovoru priprave za kongres, na kar je priobčen članek „Velik pomen Slovenske štajerske za našo pravno zgodovino.“ Nato se vrste referati, ki so bili pripravljani za letošnjo skupščino. Na temo „O potrebi reforme davčnega in taksnega prava so napisali referate dr. Dušan Jovanović—Jolić, dr. Zlatko Herkov in dr. Viljem Krejči. O „Reformi predpisov o odgovornosti udeležencev pri kaznivih dejanjih, ki se preganjajo na predlog ali na zasebno tožbo“ sta podala referata dr. Ivan Andres in dr. Luka Kravina. O „Razširitvi upravno-sodne zaščite“ so poslali referate dr. Ivo Krbek, dr. Anton Kržišnik in Bogdan Majstorović. O civilnopravni temi „Zakonita ureditev obročnih poslov“ sta napisala referata dr. Vladoje Rižnar in dr. Juri Štempihar.

Letoſnja skupščina je odložena, jugoslovanski pravniki pa imajo možnost, h gornjim referatom izjaviti še pred skupščino kritične misli. Na ta način bi bilo delo v sekcijah pripravljeno, kakor še nikoli ni bilo.

Annuario di diritto comparato e di Studi Legislativi, XIV, fasc. 4. Vsebinska: Vallindas P., L'evoluzione dottrinale intorno al problema dell'interpretazione delle convenzioni internazionali di diritto privato e di diritto internazionale privato. — Van Houtte J., Del Marmol Ch., Synthèse de la littérature juridique belge. Années 1936—1939. — Sommari di Legislazione internazionale: Anni 1936—1937.

Dr. Bajič S.: O štrajku sa zauzimanjem fabrika. Pos. odtis iz Arhiva, LV, 5—6.

Dr. Dolenc Metod: Boža Marković — pokretač institucije uslovne osude. Posebni odtis iz Arhiva, LV, 5—6.

Dr. Kulaš J.: Problem pravnih lekova u krivičnom pravu. Beograd. 1939. Str. 222. Cena 20 din.

Maklecov A.: Statika i dinamika u tipologiji zločinaca. Pos. odtis iz Arhiva, LV, 5—6.

Dr. Matijević Ivo — dr. Čulinović Ferdo: Komentar zakona o izvršenju i obezbeđenju. IV. knjiga, 4, §§ 104 do 122. Štamparija Svetlost. Beograd. 1939. Str. 1567—1646.

Dr. Škerlj M.: Da li je osnovan naziv Društvo sa ograničenom odgovornošću? Pos. odtis iz Arhiva LV. 5—6.

Članki in razprave v pravniških časopisih. Arhiv LVI, 1—2: Struve P.: Problemi prava i moći kao sociološki problemi. Škerlj M.: Poništavanje odluka skupština po Zakonu o privrednim zadrugama. Troicki S.: Pravni položaj Ruske crkve u Jugoslaviji. Milovanović M.: Naše zakonodavstvo sa sudskomedicinskog stanovišta. Djordjević J.: Šta je federalna država. Vasiljević T.: Uračunavanje pritvora i istražnog zaptvora u novčanu kaznu. Pantelić D.: Privatno-pravni položaj grobova i nagrobni spomenici. Marković T.: Privredne krize u modernoj ekonomiji. Kulaš J.: Reforma krivičnog sudskog postupka u Nemačkoj. Novaković M.: Tri haške presude. — **Branić 7—8:** Ivković D.: Jedno poravnanje iz doba slabe pismenosti. Antonović M.: Moro — Djaferi. Subotić S.: Objekat dela iz § 282 Kz. Mitrović A.: Kad će sud doneti presudu zbog izostanka tuženika s prvog ročišta? — **Mjesečnik 7—8:** Krbek I.: Državni nadzor nad samoupravom. Muha M.: Neki netočno shvaćeni propisi građanskog parničnoga postupka. Janjanin P.: Nekoliko riječi o uredbi o likvidaciji zemljoradničkih dugova. Rukavina B.: Kako se odnosi sudsko poravnanje prema djelomičnoj osudi. Digović P.: Osobe i subjekti međunarodnoga prava. Milić M.: Prestanak članstva u zadrugi po zakonu o privrednim zadrugama. Frey I.: Značaj priznanja država u međunarodnom pravu. Lovrić E.: Dr. Juraj Ščetinec. Lovrić E.: Jos. Pobor. — **Mjesečnik 9:** Andrassy J.: Državna reforma. Uredba o Banovini Hrvatskoj. Trgovčević J.: Pojam i naplata prekovremenoga rada. Bački B.: Neki propisi uredbe o zaštiti zemljoradnika de le lata i de lege ferenda. Pedrin R.: Može li se izvan stečaja pobijati pogodovanje vjerovnika? Megler T.: O izmjenama i nadopunama pravila dozvoljenih društava onamo, da se ne dozvoljava društvenim članovima na glavnim skupštinama zastupati se i glasati po punomoćnicima, te o primjenama opć. gradj. zak. u javnim pravima. Brkić M.: O najmu broskoga osoblja. — **Policija 7—8:** Kulaš J.: Krivična odgovornost lekara i nadrelekara. Petrović B.: Problem smrtne kazne. Kecojević S.: Stranačke zakletve po gradj. sud. postupku od 1865 god. i novom gradj. parničnom postupku. Djisalović R.: Da li je neplaćanje advokatskoj komori disciplinska krivica. Krmpotić F.: O pravilniku za izvršenje opštinskih budžeta. Devečerski Ž.: Neki slučajevi nasledja na selu u vezi sa propisima taksenih zakona. Vuković G.: Izmena uredbe o ratnim invalidima. Gavrilović V.: Marksizam u praksi. — **Pravosudje 7—8:** Kann P.: Pravosudje u Estoniji. Kostić L.: Odnos krivične i disciplinske odgovornosti javnih službenika. Djisalović R.: Raspuštanje Narodne skupštine. Ljujić M.: O disciplinskom delu i disciplinskoj odgovornosti državnih službenika građanskog reda. Blagojević V.: Na osnovu sudskog rešenja koje je zadržato od izvršenja može se po § 323 tač. 1 Ip. tražiti izvršenje radi obezbedjenja. Berdović V.: Ko odlučuje o postavljanju upravitelja zajedničke stvari: većina suvlasnika ili sud? Hartman I.: Nešto o maličnom postupku. Lekić N.: Da li radniku sa mesečnom platom pripada nagrada za prekovremeni rad? Vuković M.: Jedna važna povlastica Državne hipotekarne banke. Pavlović V.: Naši vojni sudovi. Groždanović G.: Ubistvo iz § 167/1 Kriv. zak. Čubarovski J.: Jus novorum u zakonskom propisu § 394/4 Kp. Vujanac V.: Advokatski red u odnosu na uredbu o sudijama. Janković R.: Govor na skupštini Udruženja. Izveštaj Upravnog odbora šestoj godišnjoj skupštini Udruženja sudija Kraljevine Jugoslavije. Zapisnik sa VI godišnje skupštine Udruženja sudija Kraljevine Jugoslavije održane 18 juna 1939 godine.

Razne vesti.

Kongres pravnikov Kraljevine Jugoslavije. V prav preteklih dneh, od 25. do 27. septembra bi se bila morala vršiti IX. glavna skupščina Kongresa pravnikov Kraljevine Jugoslavije. Stalni odbor, posebno ljubljanska sekcija, je deloval živahno skozi celo poletje in skoro je bilo vse pripravljeno, da sprejme slovenska dežela gostoljubno in dostojno jugoslovanske pravnike in jim preskrbi streho, kjer naj bi polagali enoletni obračun in nudili novo gradivo za prepotrebno zenačenje zakonodaje. Izšla je že Spomenica, tako zgodaj pred kongresom kakor še nikoli ne. Pa zunanji politični dogodki so vplivali v toliki meri tudi na našo državo, da se je pokazalo, da bi kongres v takih okoliščinah ne mogel uspešno izvršiti svojo nalogo. Kakor vsi drugi stanovi tako so bili tudi pravniki v dokajšnji meri odtegnjeni izvrševanju svojega poklica, s tem pa jim je bila odvzeta možnost, priti na kongres in sodelovati na njem. Ta zgolj zunanji moment je upoštevala ljubljanska sekcija stalnega odbora in je zato preklicala letošnjo glavno skupščino. Ista je preložena na poznejši čas, čim bo nastalo tolikšno pomirjenje, da bo dopuščalo pravnikom udeležbo. Vabimo vse, ki so se prijavili za člane, da ostanejo kot taki še nadalje vpisani, saj upamo, da ni daleč čas, ko bo mogoče, izvesti kongres.

Osebnosti. Pri okrajnem sodišču v Trebnjem je postavljen za pristava Košir Fedor. Pristav Dolničar Matej je premeščen v Maribor. — Odvetniško pisarno sta odprla Černe Ferdo v Slovenj Gradcu in Vođušek Božo v Črnomlju. — Umrli so: Odvetnik dr. Šturm Karel, sreski podnačelnik Vođušek Franc, veliki župan v pok. dr. Lukan Miroslav, javni beležnik Bakovnik Ivo, odvetnik dr. Zangger Fric in namestnik državnega tožilca dr. Hojnik Ivan.

Gospodarski svetniki. V lanskem letniku smo prinesli na str. 47 kratko poročilo o gibanju ekonomistov v državi ter priobčili tudi resolucijo občnega zbora ekonomistov v Zagrebu, ki je zahtevala, naj uredi vlada z zakonom svobodni akademski poklic gospodarskega svetnika. Področje, ki so ga zahtevali ekonomisti zase, je bilo izredno široko. Sedaj, dne 20. julija 1939, je ministrski svet izdal naredbo, s katero določa področje in položaj absolventov ekonomsko-komercialnih visokih šol. Po § 1 te uredbe je poklic gospodarskega svetnika poklic javnega reda. Izvrševanje poklica dovoljuje ban, dovoljenje se da, če se izkaže kandidat po dobljeni diplomi s petletno vežbo v javni službi gospodarske narave ali v revizijski službi ali v službi gospodarskega svetnika. Področje udejstvovanja gospodarskih svetnikov obsega po § 3 uredbe: 1. da pomagajo s svojim strokovnim znanjem in delom v gospodarskih vprašanjih posameznikom in pravnim osebam; 2. da dajo o takih vprašanjih strokovna mnenja; 3. da vrše na zahtevo sodnih, upravnih in samoupravnih oblastev ali poblaščenih zasebnikov revizijo in pregled poslovnih knjig podjetij in ustanov, njih celokupnega poslovanja, posameznih panog njih poslovanja ali njih posameznih poslov. Sodna, upravna in samoupravna oblastva jim smejo nalagati revizije in preglede samo toliko, kolikor so pooblaščen na to na podlagi posebnega zakonitega predpisa. Poverjene jim podle morajo gospodarski svetniki izvršiti točno in čuvati tajnost o stvareh, ki so jim poverjene. Za kršitve te tajnosti odgovarjajo odškodninsko po običih predpisih in disciplinsko po predpisih uredbe. Nadzorstveno oblast ima ban, disciplinske kazni izrekajo obča upravna oblastva prve stopnje.

Največji

slovenski pupilarnovarni
zavod

MESTNA
HRANILNICA
LJUBLJANSKA

Stanje vlog din 420,000.000.—.

Lasne rezerve . . . „ 28,650.000.—.

Dovoljuje posojila proti vknjižbi.

Za vse obveze hranilnice jamči

Mestna občina ljubljanska.

Obrestujemo vloge

na hranilne knjižice in v tekočem računu z najugodnejšo obrestno mero.

Dajemo posojila

vsake vrste.

Kupujemo,

prodajamo in posojujemo razne vrednostne papirje.

Opravljamo

vse posle denarnih zavodov.

Dravska banovina

jamči z vsem svojim premoženjem in davčno močjo za naše obveznosti.

**Hranilnica
dravske banovine**

Ljubljana Maribor Celje Kočevje